

«Հայր» Գրքարար 4 - 2013

2013

2013

ՀԱՅՐ

Հ
Ա
Յ
Ի
Ր
Ի
2
0
1
3
ՆԱՆԻՐԻ
NAIRI
18

THE END

ԴԵՊՈՒ ՎԵՐՋԱԻՈՐՈՒԹԻՒՆ

ՋՐՈՅՑ ԻՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՀԵՏ

ԳԱՂԱՓԱՐԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԻ ՄԸ

ՀԱՇՈՒԵՏՈՒՈՒԹԻՒՆԸ

ՅՈՎՀԱՆՆԵՍ ՉԼԻՆԿԻՐԵԱՆ
(ՎՐԷԺ ՌՈՒԲԷՆԵԱՆ)

ՄԵՐ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱԿԱՆ ՏԱՐԻՆԵՐԷՆ Ի ՎԵՐ ԵՒ ՄԻՆՉԵՒ ԱՅՍՕՐ, ՄԵՐ ԱՄԲՈՂՋ ՍՐՏՈՎ, ԿԸ ՀԱՒԱՏԱՆՔ ՄԱՅՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻՆ, ՄԵՐ ՍՈՒՐԲ ԷՋՄԻԱԾՆԻՆ:

ՈՐՈՎՀԵՏԵՒ ՄԻԱՅՆ ՄԱՅՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆՆ Է ԻՐԱԿԱՆԸ ԵՒ ՅԱԻՏԵԱՆԸ: ՈՐՈՎՀԵՏԵՒ ՍՈՒՐԲ ԷՋՄԻԱԾԻՆՆ Է ՈՐ 1500 ՏԱՐԻՆԵՐԷ Ի ՎԵՐ, ՊԵՏՈՒԹԻՒՆ ՉՈՒՆԵՑՈՂ ՀԱՅԵՐԸ [ՀԱՅ] ՊԱՀԵՑ:

ՄԵՆՔ ԵՐԲԵՔ ՊԻՏԻ ՉԿՐՆԱՆՔ ՆԵՐԵԼ՝ ԱՅՆ ԿԱՐԾԵՑԵԱԼ ՀԱՅ ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ ՅԵՂԱՓՈՒԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ, ՈՐՈՆՔ 1870-թ.ՆԵՐԷՆ ՄԻՆՉԵՒ 1908-թ.ՆԵՐԸ ՌՈՒՍԻՈՅ ՄԷՋ ՉԱՐԱԿԱՆ ԻՇԽԱՆՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ ՊԱՅՔԱՐԵՑԱՆ, ԳՈՐԾԱԿՑԵԼՈՎ [ԻԲՐԹԷ] ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ ՍԻՈՆԻՍՏՆԵՐՈՒՆ ՀԵՏ: ԱՅՍ ԿԱՐԾԵՑԵԱԼ ՀԱՅ ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ ՅԵՂԱՓՈՒԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ ԿԱՏԱՐԱԾ ԱՀԱԲԵԿՉԱԿԱՆ ԱՐԱՐՔՆԵՐՈՒՆ ՊԱՏՃԱՌԱԻ, ՌՈՒՍԻԱՆ [ԱՅԴ ՇՐՋԱՆԻՆ] ԹՇՆԱՄԱՑԱԻ ՀԱՅԵՐՈՒՆ:

ՄԵՆՔ ԵՐԲԵՔ ՊԻՏԻ ՉԿՐՆԱՆՔ ՆԵՐԵԼ ԱՅՆ ՂԵԿԱՎԱՐՆԵՐՈՒՆ ՈՐՈՆՔ, ՄԻՆՉԵՒ 1915-թ. ԳՈՐԾԱԿՑԵՑԱՆ ՍԻՈՆԻՍՏ ԵՐԻՏԹՈՒՐՔԵՐՈՒՆ ՀԵՏ:

ՄԵՆՔ ԵՐԲԵՔ ՊԻՏԻ ՉԿՐՆԱՆՔ ՆԵՐԵԼ ԱՅՆ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՂԵԿԱՎԱՐՆԵՐՈՒՆ ՈՐՈՆՔ, 1917-ԷՆ ՄԻՆՉԵՒ 1991-թ. ԳՈՐԾԱԿՑԵՑԱՆ ՍԻՈՆԻՍՏ ԱՐԵԻՄՏԵԱՆ ՊԵՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒՆ ՀԵՏ,

ԿՈՐԾԱՆԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ
ԵՆ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ:

1915-Թ.Ի ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՂԵՌՆԸ ԵՒ ԱՅՍՕՐՈՒԱՆ
ՍՈՒՐԻԱԿԱՆ ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԻՒՆԸ՝ ՄԻՈՆԻՍՏԱԿԱՆ
ԱՇԽԱՐՀԱԿԱԼ ԿԱՅՍՐՈՒԹԵԱՆ «ՄԵԾՆ ԻՍՐԱ-
ՅԷԼ» ՄԸ ՍՏԵՂԾԵԼՈՒ ԾՐԱԳՐԻՆ [100 ՏԱՐԻ ՏԱՐ-
ԲԵՐՈՒԹԵԱՄԲ] ԵՐԿՈՒ ՀԱՆԳՐՈՒԱՆՆԵՐՆ ԵՆ
ՄԻԱՅՆ:

ԶՐՈՅՅ ԻՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՀԵՏ

ՀԱՐՑՈՒՄ.— Պր. Չիլիցկիրեան... գրեթե մէկ տարիէ
ի վեր, ձեր նոր գրութիւնները լոյս չտեսան «Նայիրի»
ի մէջ: Ի՞նչ էր պատճառը արդեօք:

ՊԱՏԱՍԽԱՆ.— Մեր հոգեղբայր Պրն. Ժիրայր
Նայիրին գրած էր արդէն «Նայիրի»ի մէջ...: Ասկէ
զատ՝ սա մէկն ալ ակելցնենք... Այսօր, 88 տարեկան
ենք: Այսօրուան կեանքի չափանիշներով բաւական
յառաջացած տարիք մը ունինք:

Եւ մարդու կեանքի վերջին տարիներուն շատ մը
հիւանդութիւններ ալ մէջտեղ կ'ելլեն...: Եւ «Աւարտ»ը
կը պատրաստեն:

... Յակելուած՝ մեր կեանքի «կէս»ին անսպասելի
մահը, այս «վերջաւորութիւն»ը ակելի մօտեցուց:

ՀԱՐՑՈՒՄ.— Ի՞նչ կը մտածէք կեանք ըսուած

➔ «Առեղծուած»ից մասին:

ՊԱՏԱՍԽԱՆ.– Այս մասին պատմութեան ամէնէն հին թուականներէն մինչեւ այսօր, շատ բան ըսուած է շատ բան գրուած է:

Մարդիկ չեն ուզած ընդունիլ, որ իրենց կեանքը, որոշ շրջան մը յետոյ, պիտի վերջանայ...

... Այս պատճառաւ, «Մեկնում»ի անխուսափելիութեան առթած դառնութիւնը գէթ մասամբ սփոփելու համար ստեղծուած է Յաւիտենական կեանքի... եւ նաեւ դժոխքի... ու դրախտային կեանքի գաղափարը...:

Իրապէս ալ... մենք ալ չենք ուզեր հաւատալ, որ սրտի զարկերուն դադրելովը՝ հոգեկան կեանքն ալ վերջ կը գտնէ:

Այսինքն՝ մարմնին մահով հոգին ալ կը մեռնի:

Այս մասին սա մէկն ալ ակելցնենք: Երանի կուտանք բոլոր անոնց, որոնք յաւիտենական կեանքին կը հաւատան...:

ՀԱՐՅՈՒՄ.– Ի՞նչ եղած է ձեր կեանքին նպատակը:

ՊԱՏԱՍԽԱՆ.– Այս մասին նախ սա ըսենք... շատ ուրախ եմք, որ հայ ծներ եմք... Քրիստոնեայ ծներ եմք...

... Պիտի չուզէինք Թուրք-Իսլամ ծնիլ...

... Պոլսոյ մէջ, թրքական լուծի տակ, աշխատեցանք հայ մնալ...

... Եւ Պոլսոյ մէջ, հայ համայնքը հայ պահելու աշխատանքներուն օգտակար ջանացինք ըլլալ:

... Եւ 1976-թ.ին Ֆրանսա հաստատուելէ յետոյ,

ՄԵՐ ԿԵԱՆՁԻՆ ՆՊԱՏԱԿԸ ԵՂԱԻ
 «ՀԱՅՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ ՃԻՇԴ ԵՐ
 ՕԳՏԱԿԱՐ ԾՐԱԳԻՐՆԵՐ
 ԻՐԱԳՈՐԾԵԼ»:

ՀԱՐՑՈՒՄ.— 1995-թ.ի առաջին թիւէն սկսեալ եւ մինչեւ այսօր, ձեր գրութիւնները լոյս կը տեսնեն «Նայիրի»ի մէջ:

Ի՞նչ կը մտածէք այս գրութիւններուն մասին:

ՊԱՏԱՍԽԱՆ.— Շատ ուրախ եմք, որ շնորհիւ մեր հոգեղբայր Պրն. Ժիրայր Նայիրիին եւ Տիկնոջ՝ Տիկ. Մարի Նայիրիին, «Նայիրի»ի մէջ մեր գաղափարները յայտնելու կարելիութիւնը ունեցանք:

Եւ նոյնպէս շատ ուրախ եմք, որ Պէյրութի մէջ ու այլուր մեր գաղափարները բաժնող, մեզի բարեկամ ընթերցողներ կան, որոնք իրենց գոհունակութիւնը անձամբ մեզի յայտնելու ազնուութիւնը կ'ունենան. որուն համար շնորհակալ եմք:

Բայց «Նայիրի»ի մէջի մեր գրութիւններուն Հայաստանի մէջ շատեր ծանօթ չեն...:

2009-թ.ին, մեր Հայաստան այցելութեան օրերուն, Երեւանի Վահան Թէքէեան Մշակութային միութեան կեդրոնատեղիին մէջ կատարուած հանդիսութեան (որուն մասին «Նայիրի» երկարօրէն արձագանգ եղաւ օրին) միջոցին, խօսնակը մեզ հանրութեան ներկայացուց իբր «բարերար» անձնաւորութիւն մը:

Մաղթեմք, որ մօտ ապագային, մեր գրութիւնները և մեր գաղափարները աւելի լայն շրջանակներու

մէջ տարածուին...:

ՀԱՐՅՈՒՄ.– Ի՞նչ կը մտածէք ներկայիս Սուրիոյ մէջ կատարուող ողբերգութեան մասին:

ՊԱՏԱՍԽԱՆ.– Այդ երկրին մէջ կատարուած ողբերգութիւնը՝ Սիոնիստներուն «Մեծն Իսրայէլ» մը ստեղծելու ծրագրին գործադրութեան մէկ հետեւանքն է:

Սիոնիստներուն՝ «Նեղոսէն մինչեւ Եփրատ գետ երկարող» մեծ կայսրութիւն մը ստեղծելու, իրենց Սրբ. գիրքին մէջ դեռ դար մ'առաջ տեղ գտած ծրագրին գործադրման հանգրուաններէն մէկն է...:

Այդ ծրագիրներուն մասին «Նայիրի»ի մէջ, 1995-էն մինչեւ վերջերս գրեցինք ու գրցինք:

Այս գրութիւններուն համար, մեզ չհասկցողները կարծեցին, որ մենք կը չափազանցենք՝ տեւական Սիոնիստներուն մասին գրելով: Յուսանք, որ այժմ կը գիտակցին անոնք, որ մենք իրատես տղած ենք. եւ եթէ կարելիութիւնը ունիք՝ խնդրեմ, աչք մը նետէք «Նայիրի»ի մէջ տարիներ առաջ լոյս տեսած մեր գրութիւններուն:

Անոնց մէջ պիտի գտնէք այսօրուան ողբերգութիւններուն պատճառները:

★ ★ ★

Այս մասին իբր ապացոյց կը հրատարակենք 17 տարիներ առաջ՝ 23 Սեպտեմբեր 1995-թ.ին «Նայիրի»ի մէջ լոյս տեսած մեր գրութիւններէն հատուած մը՝ «Նայիրի» 23-9-1995-թուակիրին մէջ:

«... Սիոնական Աշխարհակալ կայսրութիւնը, իր ծրագիրները գործադրելու համար, մասնաւորապէս երեք մեծ ուժեր ունի.

1.- Առաջինը՝ Կայսրութեան Կառավարական կառույցը եղող, իրենց ենթակայ, Աշխարհի Սիոնական-Ֆարմասոնական պետութիւններուն կառույցն է:

2.- Երկրորդը՝ իրենց դրամին ուժովը ձեռք անցուցած «Աշխարհի տնտեսական կառույցները»:

3.- Երրորդը՝ իրենց դրամին ուժովը ձեռք անցուցած «Աշխարհի լրատուութեան եւ հաղորդակցութեան միջոցներ»ու կառույցն է:

Այս երեք ուժերը իրար կ'ամբողջացնեն եւ իրենց աշխատանքները միշտ իրարու հետ զուգահեռ կ'ընթանան:

ԵՒ ԱՅՍ ՈՒԺԸ, ԱՇՆԱՐՀԻ ՎՐԱՅ՝

Իր ուզած պետութիւնը կը սնանկացնէ:

Իր ուզած պետութիւնը կը հարստացնէ:

Իր ուզած պետութեան մէջ յեղափոխութիւն կը յառաջացնէ:

Իր ուզած պետութեան մէջ վարչաձեւ կը փոխէ:

Իր ուզած պետութիւններուն միջեւ պատերազմ կը բռնկեցնէ:

Իր ուզած պետութեան դէմ, «Մարդկային Իրաւունք»-ներու պատրուակով, պատերազմ կը հռչակէ:

Աշխարհի վրայ, անոնց ստեղծած այս ահռելի դէպքերու յետին նպատակը՝ «Սիոնական ծրագիր»ներուն գործադրութիւնն է:

Եւ այս բոլոր եղելութիւններուն մէջ, Սիոնական լրատուութեան համաշխարհային ցանցը կը գործէ իրենց՝ Աշխարհակալ կայսրութեան ղեկավարութեան

▶ ցուցմունքներով, իրենց ծրագրին յաջողութեան համար, տարածելով սուտերու վրայ հիմնուած չարիքները:»

Սիոնական ծրագիրներուն ամէնէն այժմէական ու կարեւոր կէտերը նշելու ջանանք.

1.- Ամէն առիթով աւելի զօրացնել Սիոնական կայսրութեան հիմքերը: Եւ այս նպատակով ալ՝

2.- Խորտակել յատկապէս Զրիստոնէական կրօնը եւ անոր պատկանող բոլոր հաստատութիւնները:

3.- Խորտակել Յունա-Զրիստոնէական Բաղաքակրթութիւնը, որուն հիմերուն վրայ կառուցուած է այսօրուան Աշխարհը:

4.- Խորտակել «Ճերմակ ցեղ»ը եւ խառնածին ստրուկ ցեղի մը վերածել զայն:

5.- Խորտակել «Ճերմակ ցեղ»ին ամէնէն անաղարտ եւ ամենամեծաթիւ մասը եղող Սլաւ ցեղը:

Լիբանանի ժողովուրդը շատ լաւ գիտէ Սիոնիստներուն սարքած այս խաղերը, որովհետեւ դեռ մէկ քանի տարի առաջ, ինքն ալ ապրեցաւ անոնց սարքած եւ հրահրած եղբայրասպան պատերազմին արհաւիրքները, որուն հետեւանքով հարիւր հազարաւոր անմեղ լիբանանցիներ մահացան ու վիրատուեցան: Եւ Պէյրութ աւերակի վերածուեցաւ:

Այս դաւին յետին նպատակներէն մէկն ալ Զրիստոնէական կրօնը տկարացնել եւ քրիստոնեաները հեռացնել էր Միջին Արեւելքի երկիրներէն:

Ինչպէս որ Սիոնականները, գրեթէ ամբողջութեամբ քրիստոնեայ ժողովուրդը հեռացուցած են Երուսաղէմէն և իրենց գրաւած հողերէն:

23 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1995-թ. « ՆԱՅԻՐԻ »
Պէյրութ

★ ★ ★

ԶՐՈՅՑ ԻՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՆԵՏ
[Շարունակութիւն]

ՀԱՐՑՈՒՄ.— Դուք կ'ըսէք, թէ «1915-ի հայկական եղեռնը եւ այսօրուան Սուրիական ողբերգութիւնը Սիոնիստներուն Մեծն Իսրայէլ մը ստեղծելու ծրագրին հարիւրամեայ անջրպետով մը իրարմէ հեռու եղող երկու հանգրուաններն են»: Այս մասին կրնա՞յի՞ք բացատրութիւն մը տալ:

ՊԱՏԱՍԽԱՆ... Եթէ 1915-թ.ի եղեռնը չըլլար եւ հայերը իրենց հողերուն վրայ մնացած ըլլային՝ այսօր Արեւելեան Անաթոլիոյ մէջ հայկական մեծ պետութիւն մը գոյութիւն պիտի ունենար:

Բնական է, որ Արեւելեան Անաթոլիոյ մէջ Հայկական պետութեան մը գոյութիւնը, Սիոնական Մեծն Իսրայէլի ծրագրին արգելք էր... պիտի ըլլար:

Այդ պատճառաւ Սիոնիստները 1915-թ.ին, Երիտթուրքերուն միջոցաւ, հայերը ցեղասպանութեան ենթարկել տուին:

Բայց ուշադրութիւն՝ այսօր Արեւմտեան Հայաստանի հողերուն վրայ բնակողները, մեծամասնութեամբ քրիստներ են:

Եւ քրտական P.K.K. կազմակերպութեան պատրաստած քարտեսներուն վրայ, Արեւմտեան Հայաստանին հողերը բոլորովին քրտական պետութիւնի վերածուած են: Գէթ այդպէս ցոյց կը տրուին:

... քրիստերը ու այս խմբաւորում-հատուածը այսօր Սիոնականներուն ամէնէն հաւատարիմ զինակիցներն են...:

Սիոնականները 1993-թ.ին Իրաքի Հիւսիսային մասին վրայ, այսպէս կոչուած՝ քրտական ազատ պետութիւն մը ստեղծեցին:

Ներկայիս ալ Սիոնականները Սուրիոյ այսօրուան գրեթէ քառսային վիճակէն օգտուելով, Սուրիոյ հիւսիսը, ճիշդ թրքական սահմանին ու ասոր մերձակայ տարածքին վրայ, մեծ քրիստիստան մը մէջտեղ բերին...:

... Վաղը, կարգը՝ Թուրքիոյ քրիստերուն պիտի գայ:... Թուրքիան պիտի ջանան կտոր-կտոր ընել...:

Եւ Անաթոլիոյ մէջ քրտական մեծ պետութիւն պիտի հիմնեն...:

Կրնա՞ք երեւակայել, թէ Իրաքի, Թուրքիոյ եւ ասոր կից եղող հողամասի վրայ, քրտական ի՛նչ մեծ պետութիւն մը պիտի գոյանայ:

[Այս մասին, ուղիղ 10 տարիներ առաջ, մեր «Նայիրի»ի թրքերէն յօդուածներուն մէջ գրած էինք]...

Եւ Սիոնականներուն ստեղծած այս քրտական մեծ պետութիւնը՝ ՍԻՈՆԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ ԶԱՂԱԶԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ԳՈՐԾԱԴՐՈՂ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼԵԻ ՄԵԾԱԳՈՅՆ ՈՒԺԸ ՊԻՏԻ ԸԼԼԱՅ...

Արաբներուն եւ Թուրքերուն կռնակին վրայ:

Այս ձեւով պիտի ստեղծուի կամ գէթ կ'ուզուի ստեղծել Նեղոսէն մինչեւ Եփրատ երկարող Մեծն Իսրայէլը:

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ
ԳԱՐԵԳԻՆ Բ.Ի
ՀՈՎՈՒԱՊԵՏԱԿԱՆ ԱՅՑԸ
ՆԻՍ

Սեպտեմբեր 7-ին, Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Բ. Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը Հովուապետական այցով մեկնեցաւ Ֆրանսայի հայոց թեմ՝ Նիսի ծուխ: Նորին Սրբութեան կ'ուղեկցէին Տ. Շահէ արեղայ Անանեան իբրեւ գաւազանակիր: Նաեւ՝ Կաթողիկոսական գրասենեակի գործավար-ֆարտուղար Տ. Ադամ ֆահանայ Մակարեանը: Հայրապետական շֆախումբին ընդգրկուած էին ԱՄՆ-ի Հայոց Արեւմտեան թեմի Առաջնորդ Տ. Յովնան Արֆեպիսկ. Տէրտէրեանը, Մեծն Բրիտանիայի հայոց թեմի Առաջնորդ Տ. Վահան Եպս. Յովնանեանը, Ալբ-Մարիթիմ, Վար եւ Մոնաֆո շրջաններու հոգեւոր Հովիւ Տ. Գրիգոր արեղայ Խաչատրեանը:

Փարիզէն Նորին Սրբութեանն ուղեկցեցան նաեւ Արեւմտեան Եւրոպայի Առաջնորդ Տ. Նորվան Արֆեպս. Զաֆարեանը, Ֆրանսայի մօտ Հայաստանի դեսպան տիար Վիգէն Զիտեչեանը: Նիսի մէջ Նորին Սրբութեան դիմաւորեցին Տ. Յովնան Արֆեպս. Տէրտէրեանը, Տ. Վահան Եպս. Յովնանեանը, Տ. Տարօն Եպս. Ճէրէնեանը, Տ. Գրիգոր արեղայ Խաչատրեանը, Մարսէլի մէջ Հայաստանի գլխաւոր հիւպատոս տիար Վարդան Սիրմաֆէշը, ծխական խորհրդի անդամները եւ հաւատացեալ հայորդիներ:

Նոյն օրը, Վեհափառ Հայրապետը հանդիպում ունեցաւ Նիսի ֆաղաֆապետ Քրիստիան Էստրոզիի հետ: Հանդիպման ներկայ էին ֆաղաֆային եւ նահանգային իշխանութիւններուն ներկայացուցիչներ, Նիսի հայ համայնքի շուրջ երկու հարիւր անդամներ եւ հրաւիրեալներ: Քաղաֆապետը իր բարիգալստեան խօսքի մէջ ողջունեց Նորին Սրբութեան այցը Նիս՝ անդրադառնալով Ֆրանսայի եւ Նիս ֆաղաֆի յառաջընթացին ու զարգացմանը հայոց բերած մեծ նպաստին եւ ներդրումին նշելով, որ ֆաղաֆի իշխանութիւններուն կողմէ մշտապէս աջակցութիւն կը ցուցաբերուի հայ համայնքին: Քաղաֆապետը դատապարտեց հայ սպայ Գուրգէն Մարգարեանին սպաննած յանցագործին Հունգարիոյ կողմէ Ազրայէյնանին արտայանձնելու եւ Ազրայէյնանի նախագահի կողմէ անոր ներում շնորհելու պախարակելի իրողութիւնը: Հուսկ՝ շեշտեց Հայոց ցեղասպանութեան համընդհանուր դատապարտման եւ յատկապէս Թուրքիոյ կողմէ նանաչման անհրաժեշտութիւնը:

Վեհափառ Հայրապետն իր խօսքին մէջ գնահատանք յայտնեց Ֆրանսայի իշխանութիւններուն եւ Նիսի ֆաղաֆապետին հայ համայնքին մշտապէս սատարելու, ինչպէս նաեւ մարդասպան յանցագործին Ազրայէյնանի նախագահի կողմէ ներում շնորհելու փաստը խստօրէն դատապարտելուն համար: Նորին Սրբութիւնն գնահատեց Քրիստիան Էստրոզիին նաեւ այն նախանձախընդիր ջանքերուն համար, որ ներդրած է ան Ֆրանսայի Ազգային ժողովին մէջ եւ իր ֆաղաֆական գործունէութեան ընթացքին, Հայոց ցեղասպանութեան զոհերու յիշատակը վառ պահելու, հայ ժողովրդի ու մարդկու-

ՀԱՅՐԱՊԵՏԱԿԱՆ

«ՍՈՒՐԻ ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱԻՈՐԻԶ»

ՇՔԱՆՇԱՆ ԱԶԳ. ԲԱՐԵՐԱՐ

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԶԻԼԻՆԿԻՐԵԱՆԻՆ

«Նայիրի»-ն ուրախությամբ կը հաղորդէ ընթերցողներուն եւ բարեկամներուն» որ իր հոգեդրայր, վաղեմի ներհուն աշխատակից եւ աննկուն մարտընկեր, շնորհալի հրապարակագիր եւ պատմա-ընկերային ու ազգային բովանդակությամբ հատորներու հեղինակ Յովհաննէս Զիլինկիրեան, Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս եւ

Ծայրագոյն Պատրիարք Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Բ.ի կողմէ պարգեատրուած է «Սուրբ Գրիգոր Լուսաւորիչ» բարձրագոյն շքանշանով: Տուչութիւնը տեղի ունեցած է Սեպտ. 8-ին, Նիսի «Նեգրեսքօ» հիւրանոցի սրահին մէջ, Վեհափառ Հայրապետին ի պատիւ տրուած պաշտօնական ընթրիքի ընթացքին:

«Նայիրի»ի խմբագրութիւնը եւ աշխատակազմը, իրենց ու նաե՛ւ թերթի աշխատակիցներուն ու ընթերցողներուն անունով ջերմագինս կը շնորհատրեն մեծ երախտաւոր ազգայինն ու բարերարը՝ այս բարձրագոյն պարգեւի արժանանալուն առթիւ, քաջաոռոջութիւն ու ազգանուէրնոր ծառայութիւններ մաղթել-ցանկալով նահատակ Ռուբէն Սեւակի եղբօրորդի, Մեծ հերոսի ազգային հայրենասիրական գաղափարականի մերօրեայ դրօշակիր-ջահակիրին:

Քիչ անդին՝ բարեբաստիկ եղելութեան նկարագրութիւնը:

Թեան դէմ իրականացուած այդ ոնրագործութիւնը դատապարտելու գործին եւ Հայոց Յեղասպանութեան մերժումը ֆրէականացնող օրէնքի ընդունման գործընթացներու մէջ: Նորին Սրբութիւնը յոյս յայտնեց, որ Նիսի հայորդիները պիտի յաղթահարեն ներհամայնֆային կեանքի մէջ առկայ դժուարութիւնները, շարունակելով

Նիսի ծուխի մէջ նորանոր յաջողութիւններ արձանագրել, քանզի Աստուածասիրութիւնը մեր Սուրբ Եկեղեցիի կարգի ու կանոններու եւ սրբազան աւանդութեան հանդէպ հաւատարմութիւնն ու յարգանքը մեր ժողովրդի փառքն ու հպարտութիւնն են, մեծ տեղ ունին հաւատաւոր հայորդիներու սրտին մէջ եւ չեն կրնար ստուերուիլ- շեշտեց Վեհ.ը:

**ՀՈՎՈՒԱՊԵՏԱԿԱՆ ԱՅՑ ԵՒ
ՊԱՐԳԵՒԱՏՐՈՒՄ ՎԱՍՏԱԿԱԻՈՐ
ՅԱՐԳԱՐԺԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ
ԶԻԼԻՆԿԻՐԵԱՆԻ**

Իր Նիս կատարած Հովուապետական այցի ընթացքին, Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Բ. Մայրագոյն Պատրիարք եւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը Սեպտեմբերի 8-ին հանդիպում ունեցաւ Ալպ-Մարիթիմ նահանգի նահանգապետ՝ Քրիսթոֆ Միրմանի հետ: Այնուհետեւ հայրապետական պատուիրակութեան անդամներու, թեմական եւ ծիսական վարչականներու, քաղաքապետարանի պաշտօնատար անձերու եւ հաւատացեալ հայորդիներու հետ դիմեց «Հայաստանի Այգի», ուր ծաղկեպսակ զետեղեց Հայոց Յեղասպանութեան զոհերու յիշատակին նուիրուած խաչքարի մօտ, աղօթեց Եղեռնի նահատակներու հոգիներու խաղաղութեան համար: Նոյն օրը, Հայոց Հայրապետը ծաղկեպսակ դրաւ նաեւ Համաշխարհային Պատերազմի զոհերու յուշարձանին:

Նոյն Երեկոյեան, «Նեգրեսո» հիւրանոցի սրահին մէջ, տեղի ունեցաւ պաշտօնական ընթրիք՝ ի պատիւ Գարեգին Բ. Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի: Միջոցառման ընթացքին Վեհափառ Հայրապետի կողմէ Հայ Եկեղեցւոյ «Սուրբ Գրիգոր Լուսաւորիչ» պատուոյ

(→ էջ 20-է6)

Դեռ որքա՛ն հարկ է սպասել, որ դառնայ իրականություն և գործնապես արտայայտուի «Մէկ Ազգ, Մէկ Եկեղեցի, Մէկ դատ ու Մէկ Մայր Հայրենիք» լուսնագր: Նման կարգախօսներով կ'օգտորենք «հօտ»ը, բայց նոյնքան այ անժխտելի իրողություն է, որ գործնական գետնի վրայ, քայլերը միշտ չեն հետեւիր խօսքերուն: Մեր հոգեւոր ու աշխարհիկ ղեկավարները որոնք անվերջ կը ցանկան հայությունը տեսնել միական, անբաժան, միաձոյլ ու նպատակամղուած, իրե՛նք ըլլալու են առաջին քայլ նետողը ցանկալի միութեան իրականացման ուղիին վրայ: Բարի նպատակը, կամեցողությունը, ինքզինք արտայայտելու է գործնապես, որ հայությունը, Հայ Սփիւռքէն մինչեւ Մայր հայրենիք, ըլլայ երախտագէտ և առաւել ուժաւորէ իր կրօնական ու քաղաքական ազգային ղեկավարութեան ճիգերը:

Մաղթենք, ցանկանք ու ըլլանք համոզուած, որ հայ առաջաւոր, ազգապանծ ու գիտակից, նախանձախնդիր ու տեսլապաշտ ուժերը, հայ ճշմարտապես սրտացաւ ու բարի-կամեցողութեան տէր հայերը, իրենց միական, հուժկու աշխատանք-պայքարով, Ազգը պիտի հասցնեն ցանկալի ու ազգապանծ այդ իրականութեան և փառքին: Թո՛ղ աւելի չուշանայ երջանկաբեր այդ Ազգային Արշալոյսը:

բարձրագույն շխանչանով պարգեւատրուեցաւ պատմաբան, հրապարակախօս, բարերար, նահատակ Ռուբէ Սեւակի եղբօրորդի՝ Յովհաննէս Զիլիկյիրեանը, գնահատութիւն հայոց Յեղասպանութեան նանաչմա ուղղութեամբ եւ հայ ժողովուրդի պահանջատիրակա պայքարի գծով ներդրած ջանքերուն եւ եկեղեցանուէ ու ազգասիրական ծառայութիւններու իր երկարամեծ վաստակին:

Նորին Սրբութիւնը հանդէս եկաւ խօսքով՝ ի մասնաւորի ըսելով. «Սիրելիներ, դարերով վկայուած այն իրողութիւնը, որ մեր Սուրբ Եկեղեցիէն ու Սրբազան արժէքներէն հեռու հնարաւոր չէ պահպանել ազգային ինքնութիւնն ու գիտակցութիւնը, անխաթա պահել հաւատքը: Քրիստոսի Սուրբ Եկեղեցին կը գոյատեւէ միասնութեամբ ու հաւատացեալներու հաւաքականութեամբ, քանզի, ինչպէս որ հաստատած առաքելաւր, ի Քրիստոս «մի մարմին ենք բոլորս» [Ա Կորնթ. Ժ 17]: Հայաստանեայց Առաքելական Ս. Եկեղեցին միասնութեան այս անհերքելի նշմարտութիւնը քարոզեց ու արմատաւորեց մեր ժողովրդի մէջ՝ իբրեւ հիմք հայ քրիստոնէական ինքնութեան ու յարատեւութեան: Մենք սիրոյ, միասնութեան ու միաբանութեան եւ առ մեր Սուրբ Եկեղեցին հաւատարմութեամբ այս յորդորով ենք եկած, եւ կ'ակնկալենք նաեւ հա եկեղեցւոյ ծոցէն հեռացած որոշ հայորդիներու գղջումով վերադարձը Մայր Եկեղեցի, որ սիրող ծնող պէս կը փայփայէ իր զաւակներուն, կը բաշխէ կենա-

րար շնորհները ամենակալ տիրոջ, կ'ընծայե բոլորին սնունդ ու խնամք: Համայն հայորդիք գաւակներ են մեր սուրբ եկեղեցիին, որ իր օրհնութիւնները կը բաշխէ ամէնքին: Կը ներէ ապաշխարողին մեղքերը: Կը յորդորէ սրբօրէն պահպանել ու յարգել մեր հայրերու կողմէ հաստատուած ու մեզ աւանդուած եկեղեցական սրբազան կանոններն ու աւանդութիւնը եւ ապրիլ ու գործել հաւատով զօրացեալ, որպէսզի շէն ու սլայծառ ըլլայ ազգային-եկեղեցական մեր կեանքը»:

Վեհափառ Հայրապետը յորդորեց հաւատաւոր հայորդիներուն՝ «Մեր Սուրբ Եկեղեցիի եւ Հայրենիքի պայծառութեան նախանձախնդրութեամբ շարունակել աստուածահանոյ եւ բարեպաշտ ընթացքը, ըլլալ օրինապահ ու պատուաւոր ֆաղափացիները Ֆրանսայի, միշտ մնալ հաւատարիմ եւ արժանաւոր գաւակները Հայոց Ազգի եւ Սուրբ Եկեղեցիի»:

Սեպտեմբեր 9-ին, Հայրապետական սուրբ Պատարագ մատուցուեցաւ Նիս ֆաղափ Սուրբ Աստուածածին Մայր եկեղեցիին մէջ: Պատարագին ներկայ էին Քոյր եկեղեցիներու եւ տեղական իշխանութիւններու ներկայացուցիչներ, Նիսի ֆաղափապետ՝ Քրիստիան Էստրոզին և բազմաթիւ հաւատացեալներ: Պատարագէն յետոյ, Նորին Սրբութիւնը հանդիպում ունեցաւ Մարսէլի եւ Նիսի ծխական խորհուրդներու անդամներու եւ հաւատացեալ ժողովուրդի հետ:

ՍՈՒՏԵՐՈՒ, ԵՐԱԶՆԵՐՈՒ ԵՒ ԻՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

«NOUVELLE ORDRE MONDIAL»

ԿՈՉՈՒՈՂ, ՍԻՈՆԻՍՏԱԿԱՆ ԿԱՅՍՐՈՒԹԵԱՆ ԼՈՒԾԻՆ
ԵՆԹԱՐԿՈՒԱԾ ԱՅՍ ԱՇԽԱՐՀԻՆ ՄԷՋ, Ի՞ՆՉ Է
«ԱԶԳԵՐՈՒ ԱՊԱԳԱՆ»

ՎՐԷԺ ՌՈՒԲԷՆԵԱՆ
(ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՉԻԼԻՆԿԻՐԵԱՆ)

Կրկին ու կրկին պիտի ըսենք՝ «Աստուծոյ ընտրեալ ժողովուրդին», հրեաներուն իշխանութեան ենթարկուած այս աշխարհին մէջ, հրեաներէն զատ ոչ մէկ ազգ, «Ազգ» ըլլալով՝ գոյատեւելու իրաւունք չունի:

Աստուծոյ ընտրեալ ժողովուրդը՝ հրեաները մէկ կողմ, իսկ մնացեալ բոլոր ազգերը, հրեաներուն կողմէ ստրուկներու զանգուածներ նկատուող, միւս կողմ:

Սա քսաներորդ դարուն, իբր թէ յառաջդիմութեան և «մարդկային իրաւունքներու դար» որակուած հանգրուանին, հրեաներուն երեք հազար տարի առաջ հաւատք ընծայելը իրենց մարգարէին՝ որ իրենք «Աստուծոյ ընտրեալ ժողովուրդ»ն են, շատերուն «յիմարութիւն» կը թուի:

Բայց ոչ՝ շինծու մակդիր կամ մակերեսային անուանում մը չէ ասիկա, այլ՝ համոզում, որուն իմաստը համազօր է «ցեղասպանութիւն»ի:

Երեւութապէս՝ հրեաները ցեղապաշտութեան դէմ են:

Մանաւանդ՝ Բ. Աշխարհամարտէն յետոյ, սիոնիստները, եւրոպական գրեթէ բոլոր երկիրներուն մէջ, իրենց որդեգրել տուած օրէնքներով (LOI CONTRE RACISME ET ANTISEMITISME), ամէն տեսակի ցեղապաշտական շարժումներուն արգելք կ'ըլլան:

Այդ օրէնքներուն շնորհիւ հրեաները, ժողովուրդներուն ազգային զգացումները կը փնացնեն: Ու նաև, իրենց կիրարկած ցեղապաշտ քաղաքականութեան հակադրուողները, ծանր պատիժներու դատապարտել տալով, զիրենք կը սմբեցընեն, և այս կերպով, հակահրէական բոլոր շարժումները, իրենց սաղմին մէջ իսկ կը խեղդեն:

Աշխարհի վրայ գրեթէ ամէն կողմ, իբր թէ ցեղապաշտութեան դէմ պայքարող հրեաները, իրենց կրօնական հաւատքով ու սիոնիստական գաղափարականով կը հանդիսանան մեծագոյն ցեղապաշտները:

Բայց հրեաները, իրենց ստեղծած «սուտերու Աշխարհ»ին մէջ, ամէն իրականութիւն կը խեղաթիւրեն և զայն իրենց ուզած ձեւին կը վերածեն:

Ասոր ամենապերճախօս ապացոյցներէն մէկը՝ ասկէ բաւական տարիներ առաջ, Նիւ Եորքի մէջ, Միացեալ Ազգերու Ընդհանուր Ժողովին կողմէ և հրեաներուն ազդեցութեամբ առնուած որոշումն է:

Մինչև այդ թուականը, Մ.Ա.Կ.ի կողմէ, մանաւանդ արաբական պետութիւններու ջանքերով ընդունիլ տրուած էր թէ՛ սիոնիզմը ֆաշիզմին և նացիզմին հետ նոյնացող ցեղապաշտ գաղափարախօսութիւն մըն է:

Բայց այս մէկը կը զուգահիշէր մանաւանդ այն տարուան՝ 1979-ին երբ, արդէն իսկ, Անուար Սատաթի Իսրայէլի հետ կնքած մեկուսի համաձայնագրին հետեւանքով, Արաբները ներքնապէս պառակտուիլ սկսած էին:

Եւ ասկէ օգտուելով հրեաները, Ամերիկացիներուն ալ աջակցութեամբ, Մի-

ացեալ Ազգերու ժողովին մէջ որոշում առնել տուին, թէ՛ Սիոնիզմը Ֆաշիզմի և
Նացիզմին հաւասարող «ցեղապաշտութիւն» է:

Ո՛վ գիտէ, թէ հրեաները, այս որոշումը առնել տալու համար, ՄԱԿ-ի մէջ,
անդամ պետութիւններու ներկայացուցիչներուն քանի՛ միլիոն տոլար վճարելով
անոնց քուէները ծախու առին:

Այս պատմական որոշումին օրը, շա՛տ լաւ կը յիշենք:

Հեռատեսիլէն կատարուող հաղորդման մը պահուն, նկատեցինք իսրայէլի
Նախագահին և վարչապետին ցնծութիւնը: Անոնք, մեծ ուրախութեամբ, կ'ողջա-
գըրուէին իրարու հետ, իրենց համար կենսական կարևորութիւն ունեցող այս
որոշումի առնուելուն առթիւ:

Եւ այս ձևով, Միացեալ Ազգերը որոշում ընդունեցաւ, թէ՛ «սիոնիզմը ցեղա-
պաշտութիւն է»:

Բայց, մենք կը հաւատանք, թէ Աշխարհի մէջ, միակ իսկական ցեղապաշ-
տական գաղափարախօսութիւնը «Սիոնիզմն է»:

Իսկ միւս բոլոր Ազգային շարժումները, սիոնիզմին հակադրուող, ինքնա-
պաշտպանական բնական պոռթկումներ են:

Ու մենք, կը հաւատանք նաև, թէ սիոնիզմը ո՛չ միայն ցեղապաշտական գա-
ղափարախօսութիւն մըն է, այլ՝ զուտ բարբարոսութիւն, ամէն տեսակէտով:

Եւ հրեաները, սիոնիզմի գաղափարախօսութիւնը, իրենց դրամին ուժովը,
որպէս քաղաքական վաւերական «կանոն», գրեթէ բոլոր ժողովուրդներուն
պարտադրաբար ընդունիլ տուին:

Այսօր, «DIFACTO» իրականութիւնը, այսպէս է:

Ասոր մեծագոյն ապացոյցը ներկայի «Ամերիկա»ն է:

Ամերիկան «Ստրուկ Տիտան» մըն է, որ սիոնիստներուն «կամք»ը կը գոր-
ծադրէ:

Եւ այսօր, սիոնիստներուն գլխաւոր ուժը եղող «Ամերիկայի Միացեալ Նա-
հանգներ»ը, ազգութիւն չունեցող և խառնածին կաթսայի նմանող իր ընկե-
րային կառոյցով, «Ապագայ Աշխարհի ազգերուն Նախապատկերն է»:

Յառաջիկայ տասնամեակներուն Եւրոպայի Ազգերը, կամաց կամաց պիտի
կորսնցնեն իրենց ազգային դրոշմը և պիտի վերածուին, Ամերիկացիներուն
նման, «խառնածին զանգուածներու»:

Այս մեր ըսածը, ո՛չ մտացածին Նախատեսութիւն է և ոչ ալ ցնորք:

Եթէ աչք ունիք՝ ուրեմն արդէն տեսած էք, թէ Եւրոպական ժողովուրդները,
Նաե՛ւ աշխարհի ժողովուրդներուն կարևոր մէկ մասը, արդէն իսկ, Ամերիկեան
ազդեցութեամբ, «ամէն բանով» Ամերիկացիներուն նմանիլ սկսած են՝ իրենց
ապրելակերպով, վարուելակերպով և մտածելակերպով:

Եւ ամէն մարզի մէջ, Ամերիկացիներուն վարակին թողած ազդեցութիւնը
անոնց վրայ, անուրանալի է:

***

Այսօր, Սովետ. Միութեան խորտակումէն յետոյ, միակ աշխարհակալ և միա-
հեծան ուժը եղող սիոնիստ Ամերիկացիները, իրենց իշխանութեան
տւեականութիւնը ապահովելու համար, երկու հեռանկար ունին՝

1.- Սիոնիստ Ամերիկայի «CAPITALISTE»ներուն մահացու թշնամին եղող
«COMMUNISME»ին, Ռուսիոյ և Եւրոպայի մէջ, հինին նման մէջտեղ ելլելուն,

ամեն գնով արգելք ըլլալ:

2.- Աշխարհի բոլոր պետութիւնները, Եւրոպայի ժողովուրդները մանաւանդ, իրենց ցեղային կառոյցներով, Ամերիկեան օրինակին վրայ հիմնուած, խառնածիններէ բաղկացող և իրենց ենթակայ պետութիւններու վերածել:

Գիտէ՞ք, թէ Ամերիկայի Միացեալ Նահանգներու մէջ, 2020 թուականին, սեւամորթները և «HISPANIQUE»ները մեծամասնութիւն պիտի ըլլան:

Այս ձևով, ամերիկայի մէջ, ճերմակ ցեղին իշխանութիւնը վերջ պիտի գտնէ, և ամերիկա բոլորովին խառնածիններու իշխանութեան պիտի ենթարկուի:

Եթէ, այդ տարիներուն, Եւրոպայի և Ռուսիոյ մէջ, ճերմակ ցեղը անաղարտ մնայ՝ ճերմակ ցեղին բարձր կարողութիւններուն շնորհիւ, յառաջիկայ տարիներուն, Ամերիկայի աշխարհակալ կայսրութեան իշխանութիւնը կրնայ վտանգի ենթարկուիլ:

Այսօր, սիոնիստ Ամերիկացիներուն Եուկոսլաւիոյ դէմ մղած անգութ պատերազմը, միջոց մը յետոյ, նախ Ռուսիան և յետոյ ալ Եւրոպան խռովելու, տկարացնելու և ամենէն վերջ՝ զիրենք քանդելու հեռանկարը կը հետապնդէ:

Եւ այս քանդումին մէջ յառաջապահի դերը պիտի կատարէ՝ Ադրիականէն մինչև Չինական Պարիսպները երկարող նորակազմ «Մեծն Թուրքիա» կայսրութիւնը:

Այս ձևով, Ռուսիան և Եւրոպան, անվերջանալի պայքարներու և պատերազմներու պիտի ենթարկուին:

***

Ամերիկան՝ երկու կողմէն ովկիանոսներով շրջապատուած, աշխարհագրական իր բացառիկ և անառիկ դիրքով, պիտի շարունակէ ամբողջ Աշխարհի միահեծան տէրը ըլլալ:

Ամերիկան իր հողին վրայ, գրեթէ 130 տարիներէ ի վեր պատերազմ տեսած չըլլալուն պատճառով, և մանաւանդ՝ ընկերային խլրտումներէ զերծ մնացած իր տնտեսական կառոյցին հետեւանքով, իր «թեքնոլոժիք» մակարդակով Եւրոպայէն 10 տարի և Ռուսիայէն ալ 40 տարի աւելի յառաջացած է:

Այսպէս, իր տնտեսական և զինուորական գերակայութենէն օգտուելով Ամերիկան, ամէն մարզի մէջ, իր «կամք»ը պիտի շարունակէ պարտադրել ամենուն: Եւ այսօր մանաւանդ, Եւրոպան տնտեսապէս ա՛յն աստիճան Ամերիկային ենթարկուած է, որ եթէ ան Եւրոպայէն իր կատարած ներածումները դադրեցնէ, Եւրոպական տնտեսութիւնը, մէկ օրէն միւսը, կը քանդուի:

Այս է իրական պատճառը Եւրոպացիներուն, մանաւանդ՝ Ֆրանսային, Ամերիկացիներուն Եուկոսլաւիոյ մէջ կատարած բարբարոսութիւններուն հլու հնազանդ հպատակելուն:

Չենք գիտեր, թէ Եւրոպացիները մինչև ե՞րբ պիտի շարունակեն Ամերիկացիներուն «ստրուկ»ը ըլլալ:

Ասիկա, ձևով մը, Եւրոպային ինքնասպանութիւնն է:

Որովհետև, շատ բացայայտ իրականութիւն մըն է, թէ անպայման, օր մը, Եուկոսլաւիայէն յետոյ, կարգը Եւրոպային պիտի գայ:

***

Բայց, մեր համոզումով, սիոնիստ Ամերիկացիներուն Եւրոպայի մէջ կատարած ամենէն քանդիչ աշխատանքը, Եւրոպայի ցեղային կառոյցը, Ամերիկացիներուն ունեցածին պէս, խառնածիներէ կազմուած զանգուածի վերածելու համար տարած աշխատանքներն են:

Եւրոպա ապրողները, շատ յստակ ու պարզ նկատած են, որ մանաւանդ վերջին տարիներուն, Եւրոպայի մէջ սեւամորթներուն թիւը, անհաւատալիօրէն բարձրացած է:

Օրինակ՝ Ջուիցերիան նկատի առնենք:

Ջուիցերիոյ մէջ, ասկէ մինչև տասը տարիներ առաջ, մէկ սեւամորթ իսկ չէիք կրնար տեսնել:

Մինչդեռ այսօր, Ջուիցերիոյ ամէն կողմը, անբնականօրէն սեւամորթներով լեցուած է:

Ջուիցերիան ինչպէ՞ս այս վիճակին ենթարկուեցաւ:

Ափրիկէի և Ասիոյ մէջ կատարուող անվերջանալի պատերազմներուն հետևանքով, սիոնիստներուն իշխանութեան ենթարկուած միջազգային ապաստանեալներու կազմակերպութիւնները, Եւրոպական բոլոր երկիրներուն ստիպեցին, որ մեծ թիւով սեւամորթներ իբր քաղաքական տարագիր ընդունին:

Ո՞վ արգելք պիտի ըլլայ սիոնիզմին ձեռնարկած այս «էթնիք մագրագործում»ին:

Սեւ և ճերմակ ցեղերու հոգե-մարմնախառնումի ցուցադրութիւնները, «կենսակցութիւնը» քաջալերող վերջերս նորոյթ կը կազմեն, ինչպէս անցեալ Կիրակի օր, Մոնաքօ-ի մէջ

Սեւամորթ ապաստանեալ ընդունիլը մերժող պետութիւնները, այս միջազգային կազմակերպութեան կողմէ, «RACISME» ցուցաբերելու յանցանքով ամբաստանուեցան:

Այս պատճառաւ, շատ մը Եւրոպական երկիրներ, մեծ թիւով սեւամորթներ, քաղաքական ապաստանեալ որպէս հարկադրուեցան ընդունիլ:

Յաւելուած՝ սիոնիստները, իրենց ձեռքը եղող ծանուցումի և լրատուութեան բոլոր միջոցներու գործածութեամբ, սեւամորթներուն և ճերմակներուն միջև խառն ամուսնութիւնները, վերջին տարիներուն, մեծ համեմատութեամբ քաջալերել սկսան:

Այստեղ կը հրատարակենք երկու նկարներ՝ որոնք, այս գարշելի «PROPAGANDE»ին, խառնածին ցեղ մը մէջտեղ բերելու նպատակի մը գոյութեան անհերքելի և ցայտուն ապացոյցներն են:

Գիտէ՞ք, թէ շատ մը կենդանիներու պաշտպան կազմակերպութիւններ գոյութիւն ունին:

Այս կազմակերպութիւնները կ'աշխատին նաև, որ անհետանալու վտանգին ենթակայ կենդանիներու տեսակներուն գոյութիւնը փրկեն: Եւ

այս նպատակին համար վիթխարի գումարներ կը ծախսեն:

Բայց, ո՞վ պիտի պաշտպանէ բնաջնջումի վտանգին

(Շար.ը տես՝ էջ 10)

ՏԽՈՒՐ ՈՒ ՑԱՒԱԼԻ ՎԵՐՋԱԼՈՅՍԸ ԳՐԻ ԳՈՐ ՏԵԿԻՐՄԵՆ ՃԵԱՆԻ

Գրիգոր Տեկիրմենեանի մասին գրելը, իրօ՛ք, որ դժուար է:

Գիտե՞ք ինչու:

Որովհետեւ Գրիգոր՝ իր նկարագրով ու քնաւորութեամբ, մտածումներով ու գործելաձեւերով, դերակատարութիւններով եւ յարաբերութիւններով, անսովոր ըլլալու աստիճան, գրիգորայատուկ տեղ մը ունէր շրջանակին մէջ:

Մասնագիտութիւն մը ընտրած էր - *ատամնաբուժութիւն*: Բայց քնածին շնորհներուն կամ քնատուր հետաքրքրութիւններուն հետ քնաւ կապ չունէր, չունեցա՛ւ:

Գրիգոր՝ յայտնապէս, արուեստի սիրահար էր, արուեստի՝ զինուոր, արուեստի՝ երկրպագու, արուեստի՝ ջատագով, եւ այդ էր պատճառը, որ ան իր համակ կեանքը նուիրեց հայ թատրոնի սպասարկութեան, մերթ իրբեւ դերասան, մերթ՝ բեմադրիչ, մերթ՝ թատերագէտ, մերթ՝ լրագրող:

ՀԲԸՄ-ՀԵԸԻ Վահրամ Փափագեան թատերախումբին մէջ փայլեցաւ Գրիգորին թատերական երթուղին, նախ՝ դերասանական իր նշանակալի խաղարկութիւններով, ապա՝ կազմաւորուող ու հասունացող վաստակով, հուսկ՝ բեմադրիչ, անհատական թէ միութեան կալուածին մէջ ունենալով բեղուն եւ յիշատակելի ներդրումներ:

Լիրանանահայ թատրոնի պատմութեան մէջ Գրիգոր, անկախաբար իր ստանձնած աչքառու դերերէն, որոնք օրին բարձրօրէն գնահատուեցան, մնայուն եւ արժանի տեղ մը գրաւեց, երբ իր մանկական, պատանեկան, երիտասարդական եւ չափահաս տարիքի բեմադրութիւնները հրամցուեցան հասարակութեան, խորապէս տպաւորելով կրտսեր, միջին թէ երէց սերունդի հանդիսատեսները:

Գրիգորին արուեստագիտական, թատերական կամ բեմադրական հորիզոնը լայն էր: Հաւանաբար այդ էր պատճառը, որ ան նոր մակարդակի մը հասցուց իր այդ կարողութիւնները, երբ հանդէս եկաւ, բեմական գործընկերուհի Մակի Վասիլեանի հետ, զուարեանքահական, երգիծաբանական ու կատակախօսական ելոյթներով, դառնալով փնտռուած ու սիրուած տիպար մը ազգային-միութեանական կեանքի մէջ:

Գրիգոր ատեն մը եղաւ նաեւ ուսուցիչ [Հայ Աւետարանական Գոլէնին մէջ], դասաւանդելով գիտական եւ ընկերային նիւթեր, նաեւ կազմակերպելով ատենամարզանքային բազմաթիւ պահեր, զոյգ պարագաներուն ալ ունենալով իրեն քնորոշ աշակերտական «Ժողովրդականութիւն» մը:

Սակայն, այս բոլորին զուգահեռ՝ Գրիգորին անունը կապուեցաւ հայ մամուլին, իր պաշտած թերթին՝ «Ջարթօն»ին հետ, ուր դարձաւ ստուարածաւալ հարցազրոյցներու, նկարագրութիւններու ու թղթակցութիւններու հեղինակ, երգիծագրութեան եւ յարակից մարզերու յորդառատ գրիչ մը:

«Ջարթօն»ի խմբագրութեան շրջանին էր, որ Գրիգորը եղաւ «ստեղծագործ» աշխատակից մը, ամենօրեայ ու շաբաթօրեայ դրութեամբ էջերու պատասխանատու դառնալով, երբեմն ալ, երբ կարիքը կը պարտադրէր, տեղական-միջազգային լուրեր փաղկելու ու պատրաստելու:

Գրելու, արագ ու շատ գրելու կարողութիւն ունէր, հարուստ քառապաշարով եւ, ինչ որ կարելու էր, մաքուր հայերէնով մը, հակառակ իր հայագէտ չըլլալուն, մինչ այսօր, անոնք որոնք կը յաւակնին գրիչ վերցնելու, եւ կամ, խմբագիր յորջորջուելու փորձութեան, չունին Գրիգորին ունեցած այդ քարեմասնութիւններէն նուազագոյնն իսկ:

Կը յիշեմ, թէ որքա՛ն ցնծութիւն ապրած էր, երբ ինձմէ լսած էր, թէ «Զարթօնք» պիտի սկսի լոյս տեսնել շաբաթը ԵՄԵՔ անգամ՝ ուրախան էջով, յետագային՝ զայն վերածելով օրական ուրը էջի դրութեան, որուն համար ալ, ոչ միայն իր անխառն պատրաստակամութիւնը յայտնեց, այլեւ՝ նոր ծրագիրներ ներկայացուց, աւելի նոխացած ու տեսակաւոր բովանդակութիւն տալու թերթին, իր նախասիրած բաժիններուն գրաւչութիւնն ու հետաքրքրութիւնը բարձրացնելու գնով:

Աւա՛ղ, կարգ մը վիժուածքներ, կառուցողական այդ գործընթացը խոցոտեցին, զանազան սադրանքներով, որոնք, ինչպէս խմբագիրին ու շատ-շատերուն, նաեւ Գրիգորին խոր ցաւ պատճառեցին, սակայն, առանց ընկնելու ունէ մէկուն վնասակամութիւնը. որովհետեւ, թերթը իր առաջնութիւնը շարունակեց, մինչեւ որ... այս մէկն ալ ուրիշ տխուր պատմութիւն մըն է:

Այդուհանդերձ, կ'ուզեմ յիշել տխրահուշակ շրջանի մը մասին, երբ Թէֆէեան Կեդրոնէն ներս, *Ֆենարկումի նման բան մը կը կատարուէր*, խաւարամիտ մը, «Զարթօնք»ը նմանցուց... ագարակի, մինչ կողֆիս նստած Գրիգոր փրփրեցաւ եւ ուզեց պատասխանել, իսկ ես զսպեցի զինք, որովհետեւ նոյն մարդուկը աչքիս նայելով, նոյն ամբարտաւանութիւնը կրկնեց:

Աւարտին, Գրիգորին բացատրեցի թէ՛ այդ բարբաջանքը միայն մաղձ ու նախանձ կը հոտէր, յետոյ՝ ներկաները իրե՛նք թող հակազդէին, քանի շատ լաւ գիտէին անոր ծուռ դիտաւորութիւնները: Իսկ ժամանակը եկաւ ու ցոյց տուաւ այդ անփառունակ մօտեցումներու հեղինակներուն սնամէջութիւնը:

★ ★ ★

Գրիգոր, որուն առողջութիւնը դիւրաբեկ դառնալու նշաններ սկսած էր ցոյց տալ, ինչպէ՞ս կրնար մնալ հեռու իր թատրոնէն ու մանաւանդ թերթէն, ուր այնքա՛ն ընելիք եւ ըսելիք ունէր:

Այդ շրջանին, եթէ կարն ժամանակ մը եւս առիթ ունեցաւ իր արուեստին ծառայելու, բայց «Զարթօնք» իրեն համար դարձաւ անմատչելի (աւելի ճիշդ՝ դարձուցին անմերձեցանալի), իսկ այդ վերաբերմունքը դիւրի՞ն էր տանիլ, փոխան այս անձնագոհութեան ու նուիրուածութեան, զորս ոմանք տածեցին թերթին նկատմամբ, որպէսզի, յետայնու, ամէն ինչ խամրի... մթամպած ուղեղներու... հովանաւորութեամբ:

Արդեօք պատահակա՞ն էր, որ վաղամեռիկ Գրիգորին վերջին յարգանք տալու համար, դագաղը շրջապատած էին, ընտանեկան պարագաներու կողֆի՛ արուեստի, թատրոնի ու մամլոյ իր հարազատներն ու բարեկամները, իսկ *գերազանցապէս* կը բացակայէին անոնք՝ որոնք աննիտողներու եւ աննիտուածներու խմբակ մը կը կազմէին:

★ ★ ★

Գրիգորին կեանքը եղաւ վերիվայրումներով լեցուն: Փորձանաւոր անցումներ ունեցաւ: Դժուար հանգրուաններէ անցաւ: Որովհետեւ *անհանդուրժողութեան* մունետիկներ չկրցան «տէր» դառնալ իրեն, զինք թողլիքով իր արհեստավարժի... մեծութեան մէջ: Մինչդեռ կարելի էր (ու պէտք էր) թիկունք կազմել անոր որ ան, իր արուեստով, ինքզինքին ապահովէ *արժանապատիւ* կեանք մը:

[Յաւելեալ մեկնաբանութեան կը կարօտի՞]:

Տխուր ու ցաւալի վերջալոյս մը ունեցաւ Գրիգոր, այն կայտառ տղան, որ թատերասրահը կը լեցնէր, թեմ կը նոխացնէր, շրջանակ կը զուարնացնէր, թերթի կ'աշխատակցէր, իսկ վերջին տարիներուն՝ մնաց լուսարձակներէ հեռու, դառն նակատագրի մը յուզականութեամբ:

Զինք յիշողները, ովքեր ալ ըլլան անոնք, անպայման պէտք չէ մոռնան Գրիգորին արուեստի ու մամուլի մարգերուն թերած նպաստները:

ԹՈՒՐՔԻԱ ԻՐ ԻՒՐԱՑՈՒՑԱԾ ՀՈՂԵՐԸ... (Շար. էջ 3-էն)

Կարծուեցաւ, որ այս մէկը շատ մեծ առիթ էր համաշխարհային ընդհանուր, կայուն ու տեւական խաղաղութիւն հաստատելու:

Յուսացող կար, որ Ամերիկայի և Ռուսիոյ միջեւ դարերու ընթացքին չիրականացած առեւտրական համաձայնութիւններ, մէկ քանի հարիւր միլիարդ տոլարի փոխանակումներու համող, կրնային իրականացման հունի մէջ մտնել այլեւս, վէճի ու տարակարծութեան ենթակայ ինդիքներու տարրալուծումով:

Որովհետեւ, ամէն քան՝ տնտեսութեան կապուած է:

Դժբախտաբար կ'երեւի, թէ Ամերիկա չուզեց, աւելի ճիշդ՝ չյազեցաւ, չգոհացաւ Խ. Միութիւնը կապմալուծելով: Մենատիրութիւնը աւելի կարեւոր էր իրեն համար, քան համաշխարհային խաղաղութեան հաստատումը: Մարդոց համար բարօր կեանք ստեղծելը:

Մե՛ղք: Շա՛տ ցաւալի է: Մեծ առիթ մըն էր, որ ասով մարդկութիւնը կորսնցուց:

Ինչ որ ալ ըլլայ սակայն, կը հաւատանք, որ Բարին պիտի յաղթէ Չարին: Ինքնագիտակից մարդկութիւնը, վեհ և ազնիւ նպատակներով և բարոյական զգացումներով տոգորուած, հաւաքականութիւններու զոհաբեր աշխատանքով և պայքարով, ի վերջոյ պիտի իրականացնէ տիեզերական խաղաղութեան կերտումը, որպէսզի բոլոր ազգերու և ժողովուրդներու գոյատեւելու իրաւունքը հաւասարապէս, արդարօրէն ու միանգամընդմիջտ ճանչցուի և դառնայ իրականութիւն:

Բայց եթէ Չարը անպայման զոհ ուզէ, ապնուասիրտ մարդկութիւնը այդ գինն ալ պիտի վճարէ: Յանուն համամարդկային երջանկութեան յաղթանակին:

Երանի՛ և պատի՛ւ ապագայի բոլոր ազգերուն [անխտիր] իմաստուն և կորովի այն մարդկանց որոնք, միահայեացք սեւեռումով և կապմակերպուածութեամբ պիտի

ԿԱՐԵՆԱՆ,

ԱՌԱՆՅ ԱՇԽԱՐՀԸ ԱՐԵԱՆ ԾՈՎԻ ՎԵՐԱԾԵԼՈՒ,

ԱՅՍ ՀՐԱՇԱԿԵՐՏ ԵՐԿՐԱԳՈՒՆՏԸ ՓՐԿԵԼ

ՉԱՐԻՆ ԺԱՆԻՔՆԵՐԷՆ:

ՍՈՒՏԵՐՈՒ, ԵՐԱԶՆԵՐՈՒ ԵՒ ԻՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ... (Շար. էջ 2-էն)

Ենթարկուած «ճերմակ ցեղը»:

Ո՞վ արգելք պիտի ըլլայ սիոնիստներուն որ, մղուած ճերմակ ցեղին հանդէպ իրենց սնուցած ատելութենէն ու ոխէն, սադայելական միջոցներով ու բացէն աշխատանքներ չտանին, զայն երկրի երեսէն անհետացնելու համար:

Երեք հազար տարուան յունական քաղաքակրթութեան շարունակութիւնը եղող այս օրուան Եւրոպական քաղաքակրթութիւնը, բոլորովին ճերմակ ցեղին ստեղծագործութիւնն է:

Եւ ո՞վ արգելք պիտի ըլլայ սիոնիստներուն, որ ճերմակ ցեղին դէմ «ցեղասպանութիւն» չգործեն:

Ո՛չ մէկը:

Ո՞վ արգելք եղաւ 1915-ին Սիոնիստներուն՝ Հայ Ազգին դէմ ասոնց և իրենց կաթնեղբայր թուրքին կատարած ցեղասպանութեան:

ԱՆԹԻԼԻԱՍԻ ՄԷՋ

ԾԱՂԿԱԶԱՐԴԻ Ս. ՊԱՏԱՐԱԳ

ԵՒ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՀԱՆԴԻՍԱԻՈՐ ԹԱՓՕՐ

Կիրակի, 24 Մարտ 2013, ԾԱՂԿԱԶԱՐԴԻ տօնին առիթով, Անթիլիասի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Մայր տաճարին մէջ պիտի պատարագէ՝

Պիտի պատարագէ եւ քարոզէ՝

ԳԵՐՇ. Տ. ՆՈՐԱՅՐ Ս. ԵՊՍ. ԱՇԸԳԵԱՆ

- Սկիզբ ժամերգութեան ժամը 8:30-ին:
- Սկիզբ Ս. Պատարագի ժամը 10:30-ին:
- Մանուկներու Թափօր ժամը 11:00-ին:

Ծաղկազարդի տօնին առիթով, մայրավանքի շրջափակին մէջ հաւաքուած հայ մանուկներուն ու պատանիներուն իր հայրական խօսքը պիտի ուղղէ և ապա վեհարանին մէջ զիրենք պիտի ընդունի՝

ՆՍՕՏՏ ԱՐԱՄ Ա. ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ

ՄԵԾԻ ՏԱՆՆ ԿԻԼԻԿԻՈՅ

ԴՌՆԲԱՑԷՔԻ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԻՒՆ

Նոյն օրը կէսօրէ ետք ժամը 4:00-ին տեղի պիտի ունենայ երեկոյեան ժամերգութիւն և ԴՌՆԲԱՑԷՔԻ արարողութիւն, նախագահութեամբ վեհափառ հայրապետին:

Պիտի քարոզէ՝

ԳԵՐՇ. Տ. ՆՈՐԱՅՐ Ս. ԵՊՍ. ԱՇԸԳԵԱՆ

Սիրով կը հրաւիրենք հաւատացեալ ժողովուրդ ներկայ գտնուելու առաւօտեան մատուցուելիք Սուրբ և Անմահ պատարագին և յետ միջօրէի ԴՌՆԲԱՑԷՔԻ արարողութեան, լեցուելու համար Քրիստոսի գալստեան խորհուրդով:

ԴԻՒԱՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱՐԱՆԻ

«ԵՐՋԱՆԻԿ Է Ա՛ՅՆ, ՈՐ ԹՈՒՐՔ ԵՄ Կ՛ԸՍԷ»

ՎՐԷԺ ՌՈՒԲԷՆԵԱՆ
(ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՉԻԼԻՆԿԻՐԵԱՆ)

ՌՈՒԲԷՆ ՍԵՒԱԿԻ ԵՂԲԱՅՐԸ
ԸԼԼԱԼՈՒ ՅԱՆՑԱՆՔԸ

Մաքրիգիւղի մեր բնակարանին մէջ, մեզի հետ կ'ապրէր մեր հօր մայրն ալ:
[Ռուբէն Սեւակին ալ մայրը եղող Արմաւենի Չիլինկիրեանը]:

1934-ին հայրս, մեր մեծ մօր Յունաստան՝ Սելանիկի շուրջ բնակող իր աղջկան այցելութեան երթալու փափաքին ընթացք տալով, Յունաստան գացած էր:

Մեր հայրը ամիս մը Սելանիկ մնալէ ետք, մայրը իր աղջկան քով ձգելով, Պոլիս վերադարձաւ:

Հօրս Յունաստանէն վերադառնալէն քանի մը օր յետոյ, մեր տունը ոստիկան մը եկաւ և մեր հօր հետ տեսնուիլ ուզեց:

Մեր պատանութեան տարիներուն, Պոլսոյ հայ ընտանիքի մը համար, Թուրք ոստիկանի անունը դահիճի հաւասար իմաստ մը ունէր:

Ոստիկանը հօրս հետ, սենեակ մը քաշուեցան, և մենք ալ, մեր մօրը հետ, ուրիշ սենեակի մը մէջ, անձկութեամբ սպասեցինք:

Ոստիկանին հօրս հետ մեկուսի գրոյցը ժամեր տեւեց, որ տարիներ թուեցաւ մեզի:

Ոստիկանին մեկնելէն ետք, հայրս շատ ընկճուած վիճակ մը ունէր: Բայց մեզի բացատրութիւն չտուաւ:

Եւ այս նոյն ոստիկանը, հետեւեալ օրերուն, միշտ որոշեալ ժամերուն մեր տունը եկաւ և կրկին, հօրս հետ սենեակ մը քաշուելով, ժամերով տեսակցեցաւ անոր հետ:

Եւ այս ոստիկանին այցելութիւնները գրեթէ ամիս մը տեւեցին:

Եւ ո՛չ հայրս եւ ո՛չ ալ մայրս, ոստիկանին մեր բնակարանը այցելութիւններուն շարժառիթին մասին, դոյզն տեղեկութիւն մը տուին մեզի:

Միայն տարիներ յետոյ, երբ արդէն խելահասութեան տարիքը թեւակոխած էինք, հայրս բացատրեց իսկութիւնը:

Մեր հօր ոստիկանութեան կողմէ հարցաքննուելուն պատճառով... Ըլլալով Ռուբէն Սեւակի եղբայրը՝ ինչո՞ւ Սելանիկ գացեր է, հոն ի՞նչ ընելու համար, որո՞նց հետ տեսնուած է:

Ոստիկանութիւնը պահանջած է մեր հօրմէն, որ իր Սելանիկ գտնուած մէկ ամսուան ընթացքին հոն, ամէն օր և ամէն ժամ ինչ ըրած ըլլալուն մասին, մանրամասն հաշիւ տայ: Եւ մանաւանդ՝ ուզած է որ հայրս ըսէ, թէ որո՞նց հետ տեսնուած է, և թուէ անձերը իրենց անուններով ու հասցէներով՝ որոնք արձանագրուած են, և դեռ՝ այն մասին, թէ նշուած անձերուն հետ ի՞նչ խօսած են: Ոստիկանը նօթագրած է ամէն բան, մինչեւ յետին մանրամասնութիւնները, «գող, սիրտը դող»ի վիճակով:

Ծայրայեղ զգոյշ էր Թուրք ոստիկանութիւնը: Ան միշտ կը կասկածէր, կը վախնար, թէ հայերը «վրիժառութեան» կրնային դիմել թուրքերուն դէմ:

Մինչդեռ Պոլսոյ հայերը ո՛չ միայն վրիժառութեան մասին չէին կրնար խորհիլ, այլ, նոյնիսկ, իրենց «հայ» ըլլալուն մասին մտածելո՛ւ իսկ կը վախնային: Այնքա՛ն որ նսեմացած հոգեվիճակ մ'ունէին:

Մեր ընտանիքը, մինչեւ մեր խելահասութեան տարիքը, մեզի Ռուբէն Սեւակի մասին չխօսեցան:

Մենք՝ ո՛չ Ռուբէն Սեւակէն, ո՛չ 24 Ապրիլ 1915 էն և ո՛չ ալ հայկական պատմութենէն լուր ունէինք:

Եւ մենք՝ թուրքերուն համար, թարմ ու կոյս «ուղեղ»ներ էինք: Անոնք կրնային մեզ շաղել և խմորել իրենց ուզած ձեւով, կատարեալ թուրքի մը վերածել:

Շատ լաւ կը յիշենք այն օրը, երբ Մուսթաֆա Զեմալ Աթաթիւրք ըսուած դահիճը մահացաւ:

**

ՀԱՅՈՒՆ ՆԿԱՐԱԳՐԻՆ ՄԷԿ ԺԽՏԱԿԱՆ ԳԻԾԸ

Գանք ձեր այն հարցումին, թէ՛ «1920-էն յետոյ, Սովետական շրջանին Հայաստանի մէջ, Հայկական ցեղասպանութեան և Հայկական վրիժառութեան մասին ժողովուրդին կեցուածքը ինչ եղած է»:

Այս հարցումին իբր պատասխան, ամենայն անկեղծութեամբ և առանց բառերը ծամծմելու ձեզի ըսենք, որ 1920-էն յետոյ Սովետական Հայաստանի ժողովուրդին, հայկական ցեղասպանութեան և հայկական վրիժառութեան մասին ունեցած կեցուածքը, ընդհանրապէս և դժբախտաբար, ճիշդ Պոլսոյ հայերուն ունեցածին պէս՝ վախի, անգիտակցութեան և անտարբերութեան կեցուածք մը եղած է:

Բայց, ուրիշ ի՞նչ կ'ուզէիք որ ըլլար:

Բոլորս ալ գիտենք, թէ Ս. Միութեան մէջ, մեծագոյն և մահացու յանցանքը՝ «Nationalisme»-ն էր, Ազգայնապաշտութիւնն էր (ոչ թէ ազգայնութիւնը):

Սովետական մայր սկզբունքը՝ տեղւոյն ժողովուրդներու միջեւ հաւասարութեան և եղբայրութեան վրայ հիմնուած քաղաքականութիւն մը եղած է:

Միութեան մէջ գտնուող զանազան ժողովուրդներուն միատեղ և խաղաղութեամբ կարենալ ապրելուն միակ միջոցը, անոնց ազգայնական ծայրայեղութեան երթալուն արգելք ըլլալն էր:

Եւ ասոր ալ միակ կերպը, ի պահանջել հարկին անշուշտ, մինչեւ «Terreur»-ի դիմող վարչաձեւով մը, բոլոր ազգայնամոլական հակումները ծանրօրէն պատժելն էր:

Այս էր Սովետ. Միութեան գոյատեւման միակ միջոցը:

Այս ձեւով Միութիւնը կրցաւ գոյատեւել 70 տարիներ շարունակ, առանց ներքին ապստամբութիւններու, առանց որ ազգամիջեան բաղխում-պատերազմներ տեղի ունենան Սովետ ժողովուրդներուն միջեւ:

Եւ Սովետական Միութիւնը՝ իր իշխանութեան տակ գտնուող տարբեր ու բազմաթիւ ազգերու համակեցութիւնը կ'ապահովէր իր միահեծան վարչաձեւին շնորհիւ:

Եւ այս վարչաձեւը՝ Սովետական ժողովուրդներուն միջեւ ներքին և արտաքին բնոյթի իրարամերժ խնդիրներու արծարծումին արգելք եղած և հեղինակներուն դէմ ալ շատ ծանր պատիժներ սահմանած էր:

Ազգայնականութեան դէմ սահմանուած պատիժները այն աստիճան խիստ էին, որ ժողովուրդին մէջ տարածուած երգիծական համոզում մը կար՝ «անձ մը, գիշերը երազին մէջ գործած յանցանքին համար ալ, կրնար դատապարտուիլ»:

Եւ այս ինքնակեդրոն վարչաձեւին ազդեցութիւնը ժողովուրդներու վրայ այն եղաւ, որ Սովետական շրջանին ծնած առաջին սերունդները, իրենց պատկանած հաւաքականութեան ազգային պատմութեան և կրօնական ավանդութիւններուն մասին հիմնական տեղեկութիւն մը չունեցան:

Միութենէն ներս դպրոցական դաստիարակութիւնը, բոլոր ժողովուրդներուն համար ալ, գրեթէ միեւնոյնն էր: Ան հիմնուած էր հոգիով և մարմնով «ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ԶԱՂԱԶԱՅԻ-Ի ՆՈՐ ՏԻՊԱՐ ՄԸ» ստեղծելու հեռանկարին վրայ:

Ս. Միութեան բոլոր հանրապետութիւններուն մէջ եղածին նման, Հայաստանի նոր սերունդներն ալ, ո՛չ հայկական պատմութենէն, ո՛չ ազգային և կրօնական ավանդութիւններէն և ոչ ալ 1915-ին թուրքերուն կատարած ցեղասպանութենէն համապարփակ տեղեկութիւն մը ունէին:

Ոչ միայն Սովետական Հայաստանի նոր սերունդը տեղեակ չէր 24 Ապրիլ 1915-ին մանրամասնութիւններէն, այլեւ ամենաբարձր դիրքերու վրայ գտնուող մշակոյթի ղեկավարներն անգամ չէին գիտեր 24 Ապրիլ 1915-ին հայ մտաւորականներուն ենթարկուած ճակատագրին մասին:

Այստեղ կ'ուզենք նշել, Սովետական Հայաստանի Ազգ. Ակադեմիայի ծանօթ անդամ Ռուբէն Զարեանին վկայութիւնը:

Գիտէք, թէ Ռուբէն Զարեանը, մեզի համար, տխրահռչակ այն ակադեմիկոսն է, որ նահատակ Ռուբէն Սեւակին անունը սրբապղծած է «Սեւակ» անունը նոր բանաստեղծի մը տալով: Իր անունը չփոխելուն համար թուրքերուն կողմէ նահատակուող Ռուբէն Սեւակին այս անգամ ալ հայերուն կողմէ, ամէն օր ու ժամ հոգեպէս սպաննուելուն պատճառ եղած է:

1982-ին մենք, նամակով մը, դիմեցինք այս Ռուբէն Զարեանին և իրեն հարցուցինք, թէ ինչո՞ւ և ի՞նչ պատճառաւ, Ռուբէն Սեւակին անունը անիրաւաբար տուած է ուրիշ բանաստեղծի մը:

Ռուբէն Զարեանին մեզի տուած պատասխան-նամակը, Սովետական շրջանը ապրած ամբողջ սերունդի մը 24 Ապրիլ 1915-ի հանդէպ ունեցած անգիտակցութիւնը և անտարբերութիւնը կը ցոլացնէ:

Ահա՛ այդ նամակը՝

«Մի փոքր ուշացումով պատասխանում եմ ձեր նամակին:

Պարոյրի ազգանունը, ինչպէս գիտէք, Ղազարեան է: Երբ նա ներկայացաւ ինձ, ես «ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ» ամսագրի խմբագիրն էի: Մեծ տպաւորութիւն թողին նրա բանաստեղծութիւնները. որոշեցի հրապարակել, ասպարէզ տալով մի շնորհալի երիտասարդի, հաւատացած, որ լաւ ապագայ է սպասում իրեն: Ղազարեանը խիստ տարածուած ազգանուն համարելով, մտածում էի գրական մի յարմար անուն գտնել նրա համար:

Այդ օրերին Ալետիք Իսահակեանը իր գրոյցներից մէկի ժամանակ արեց Ռուբէն Սեւակի ողբերգական պատմութիւնը:

Ես այդ ամբողջ գիշեր նրա պատմածի տպաւորութեան տակ էի: Կիսատ մնացած կեանք: Եւ մտածեցի, թէ լաւ կը լինի, իբր Պարոյրին կոչեմ Սեւակ, որպէսզի ողբերգականօրէն կեանքից հեռացած մի Սեւակին շարունակի մի ուրիշ Սեւակ:

Այս է ամբողջ պատմութիւնը:

11 Փետրուարի 1982, Երեւան, Ռուբէն Ջարեան»:

Ինչպէս կը տեսնէք, այս նամակը կ'ապացուցանէ, թէ «Սովետական Գրականութիւն»-ի պէս ամբողջ Հայաստանի գրականութեան հայելին եղող թերթի մը խմբագիր Ռուբէն Ջարեանն անգամ տեղեակ չէր 24 Ապրիլ 1915-ի նահատակներու եղերական պատմութեան:

Այս պայմաններուն մէջ, հայ ժողովուրդը մասամբ հեռացաւ իր ազգային ինքնութենէն, մոռցաւ իր կրօնական և ազգային անհատականութիւնները, նոյնիսկ միւս հանրապետութիւններու ժողովուրդներէն ալ քայլ մը աւելի առաջ գնաց, Սովետական քաղաքացիներու օրինակելի զանգուածի մը վերածուեցաւ:

Շատ բնական է, որ հայ ժողովուրդին ազգային գիտակցութեան ընդարմացումը, «Սովետական քաղաքացիի տիպար»-ի վերածուելուն պատճառը, վարչաձեւին այդ շրջանի խստութիւնը եղած էր:

Բայց մենք կը հաւատանք, որ հայ Ազգին դիրաբեկ նկարագիրն ալ, այս հարցին մէջ, մեծ դեր խաղացած է:

Հայ ազգին լաւագոյն յատկանիշները, դարերու ընթացքին, Բիւզանդական, Պարսկական և Թրքական իշխանութիւններուն ազդեցութեան հետեւանքով մասնաւորապէս, կամաց կամաց փոխուեցան, և ստրուկներու յատուկ, շատ դիրաւ համակերպող նկարագիր մը, հայ ազգին մեծամասնութեան մէջ բոյն դրաւ ու աւելի շեշտուեցաւ:

Հայ ժողովուրդը միւս բոլոր Սովետական ժողովուրդներէն աւելի, Սովետական վարչաձեւին պայմաններուն համակերպեցաւ:

Գիտցողները կրնան վկայել՝ որ հայ ժողովուրդէ ներս ուսերէնի գործածութիւնը աւելի մեծ համեմատութիւն ստացաւ, բախտատած միւս ժողովուրդներուն, և նահանջեցին իր կրօնական և ազգային անհատականութիւնները:

Հայուն ազգային միութեան և տեւականութեան աղբիւրը եղող Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցին որբացաւ, և միայն Սուրբ Էջմիածնի մէջ իր գոյատեւումը շարունակեց:

Եկեղեցի երթալը, իբր Սովետական քաղաքացի՝ ամօթ, նուաստացուցիչ և վտանգաւոր կը նկատուէր:

Հայկական եկեղեցին, այն աստիճան արհամարհուած էր, որ նոյնիսկ, Երեւանի մէջ գտնուող հնադարեան հայկական ճարտարապետութեան կոթողները եղող եկեղեցիները փլցուեցան, ճամբայ բանալու պատրուակով:

Բայց, շեշտենք, որ ասիկա Ռուսերուն ստիպումով չեղաւ: Հայոց որոշումով եղաւ, անոնց դիրահաւան նկարագրով: Միութեան առաջին տասնամեակներուն էր այս:

ՀԱՅՐԵՆԻ «Հ-1» ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԻՆ
ԳՈՎԵԼԻ ՄԷԿ ՅԱՅՏԱԳԻՐԸ...

«Մ Ե Ր Ո Ն Ք» ...

Հայրենի «Հ-1» հեռատեսիլին գնահատելի մեկ նախաձեռնությունը կը կազմէ «Ծագումով Հայեր» կամ «Մերոնք» հաղորդաշարին շարքական հերթականությամբ սփռումը («քողարկում»), որ կը շարունակուի տարիէ մ'ի վեր: Հետաքրքրաշարժ այս յայտագիրով թէ՛ Մայր Հայրենիքի ու «Ներքին Սփիւռք»ի և թէ՛ Արտերկրի Հայության կը ծանօթացուին ժամանակակից հայեր, այլազան ասպարէզներու ծառայող ու դիրք-համբաւի տէր դարձած որոնք, իրենց նկատելի յաջողութիւններով կը պատուեն հնագոյն մեր ժողովուրդը իր պատմական հայրենիքով, որուն մեծ մասը ցայսօր կը մնայ բռնագրաւեալ, ազատութեան կարօտ ու արդարատենչ:

Վերջերս պատեհութիւնն ու հանոյքը ունեցանք դիտելու հաղորդում մը, որ հեռուստադիտողին ծանօթացուց ժընեւաբնակ [Զուիցերիա] ազգային ներկայացուցչական դէմքերէն Յակոբ Աւագեանը որ մեր վաղեմի ու սերտ բարեկամներու շարքին կը դասուի: Իր յայտնուիլը հայրենի «Հեռուստաէկրան»ի պաստառի վրայ, հանելի անակնկալ կազմեց:

Յակոբ Աւագեանի և իր եղբայրներուն հետ մեր ծանօթութիւնը տասնամեակներու վաղեմութիւն ունի և սկսած է այն օրէն, երբ ինք ու իր եղբայրները կ'ապրէին Լիբանան [Պէյրուք] և մաս կը կազմէին մեր միութենական առաջաւոր մարզիկներու փաղանգին: Արժանացան պարգեւներու տարրեր մրցումներու ընթացքին: Այնուհետեւ ընտանեօք հաստատուեցան Լոնտոն ու ժընեւ: Այս վերջին քաղաքի մէջ կը գտնուի, տասնամեակներէ ի վեր, իրենց գորգի «Արեւ» վանառատունը:

Յակոբ փեսան է Յովհաննէս Զիլինկիրեանի, Ան հնագոյն գորգերու գնահատման հմուտ մասնագէտ է: Ծանօթ է երկրին քաղաքական լայն շրջանակներուն: Կ'անդամակցի Զուիցերիոյ Քրիստոնեայ-Դեմոկրատ կուսակցութիւնին որուն փոխ-նախագահութիւնը կը վարէ տարիներէ ի վեր: Ինչ որ քիչ պատիւ չէ հայու մը համար, որ կը գործէ իր ապրած երկրին այլազգի, «օտար» նկատուող մեկ շրջանակի մէջ:

Հայ-Զուիցերիական ժողովուրդներու բարեկամութիւնը շատ տասնամեակներու վրայ կ'երկարի: Կարելի է ըսել՝ գրեթէ դարաւոր: Մեր ողբերգակ ժողովուրդի յիշողութեան մէջ յաւերժ անմոռաց կը մնայ Զուիցերիոյ բնիկ ժողովուրդին մատուցած մարդասիրական օգնութիւնը բազմաչարչար հայուր-

Աջին՝ Յակոբ Աւագեան հայրենի պատմաբան Վլատիմիր Պետրոսեանի հետ ժընեւի մէջ

ՀԱՅՐԵՆԻ «Հ-1» ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԻՆ
ԳՈՎԵԼԻ ՄԷԿ ՅԱՅՏԱԳԻՐԸ...

«Մ Ե Ր Ո Ն Ք» ...

եան: Մեծ Եղեռնի տարիներուն և վաղորդային՝ մանաւանդ: Եղած ենք ու կը մնան շնորհապարտ այս վեհանձն ժողովուրդին, իր մարդասիրական կազմակերպութիւններուն որոնք անգնահատելի ծառայութիւն մատուցին ցեղասպանութեան զոհ Ազգիս աստանդական բեկորներուն, խնամելով դեռահասակ որբեր, տալով ապաստան որբուայրիներուն, իսկ ամենակարեւորը՝ միջազգային հանրութեան զայրոյթը կեդրոնացուցին ջարդարար և բռնագրաւիչ Թուրքին վրայ, նաեւ՝ կարեկցանք Եղեռն ապրած ու ցանուցիր դարձուած մեր ժողովուրդի բեկորներուն որոնք կը մնան ընդմիշտ շնորհապարտ: Մասնաւորաբար՝ Փափա Քիւնցլեր-ին ու Ճաֆուր-ին, որոնք եղած են հայութեան սերտ բարեկամներ: Մինչեւ անգամ անոնք օգնած են Լիբանանի [Ազունիէ] Ազգային բուժարանին կառուցման և յանձանձումին: Պէտք է մոռնալ նաեւ հայասէր ու որբախնամ օտարազգի շատ բարերարուհիները, ձիպէյլի որբանոցին կամ մանկատան օժանդակած երկար տարիներ:

Հայրենի հեռատեսիլի [Հ-1] ներկայացուցիչին հետ եղած հանդիպման ընթացքին, Յ. Աւագեան հետաքրքրական տեղեկութիւններ փոխանցեց ինչ մը ամէն բանի մասին...:

Գորգագործութիւնը եղած է Աւագեան գերդաստանին մասնագիտութիւնը:

Յակոբին Հայրը և նախնիները եղած են հմուտ այս մարզի մէջ: Սկսած Այնթապէն ուր ունէին գորգագործութեան արհեստանոց: Հայրը՝ Տիգրան եղած է անուանի գորգահիւսութեան ու առեստուրի մէջ: Աւագեաններու 4-րդ սերունդի ներկայացուցիչն է ինք: Մնած է Լիբանան:

Նշենք այստեղ որքան հետաքրքրական՝ նոյնքան ու աւելի յուզիչ մանրամասնութիւն մը: Եղելութիւնը կրնայ դառնալ օրինակելի մերօրեայ շատ հայերու համար, որոնք իրենց ազգային ինքնութիւնը օտար շրջանակի մէջ բացայայտելու կը վարանին: Տեսակ մը բարոյոյթ կը զբառնէ: Երբ հայ կոչուիլը հպարտութիւն պիտի ներշնչէր իրենց:

Յակոբ յայտնեց որ մայրը արարուհի է եղած: Սակայն դառնալով հայախօս ու ջերմ հայասէր, ստիպած է զաւակներուն որ յանախեն հայկական դպրոց և նախ ու լաւապէս սորվին մայրենի լեզուն: «Նախ հայերէն պիտի սորվիք ու խօսիք»- պատուիրած է իրեն ու եղբայրներուն [որոնք ներկայիս կ'ապրին Լոնտոն], աւելցնելով.- Ձեր ազգային արմատներուն չէք կրնար մեղանչել...»:

Յակոբին ազգային-հայրենասիրական դաստիարակութեան վրայ ազդու եւ բարերար ներգործութիւն ունեցած է մեծանուն հայ և հայրենասէր Յովհաննէս Զիլինկիրեանը, որ իր աներն է և նոյն ատեն ազգային-բարեսիրական գծով տարած գործունէութեան նեցուկը:

Անուանի բարերար-գրող Յովհաննէս Զիլինկիրեանի ազգային-բարեսիրական զգացումներու կրողն է նաեւ իր երկրորդ փեսան՝ Վարդան Սրմախէշեանը, որուն հայրենասիրական գործունէութեան

ՀԱՅՐԵՆԻ «Հ-1» ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԻՆ
ԳՈՎԵԼԻ ՄԷԿ ՅԱՅՏԱԳԻՐԸ...

«Մ Ե Ր Ո Ն Ք» ...

» ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԻՆ
ՅԱՅՏԱԳԻՐԸ...

Ո Ն Ք » ...

բարեկամեցողութեան շօշափելի մէկ ապացոյցը իրենց ժընելի ժամացոյցի գործարանի մէկ մասնաճիւղին բացումըն է Արցախի մէջ, մօտ անցեալին: Պատմականօրէն հայկ., այժմ Ազատագրուած հողի վրայ բերել արդիւնաբերութիւն գարգացնելու հայրենասիրական գովելի նպատակով:

Այս մէկը եղած է Երեւանի Արովան փողոցի վրայ գտնուող վանառփի ու նորոգութեան շինող խանութի բացումէն ետք, որ արդէն երկու տասնամեակի մը վաղեմութիւնն ունի և գայն անձամբ այցելելու և գնահատելու պատեհութիւնը ունեցած ենք մօտ անցեալին:

Աւելցնեմ նաեւ, որ Լիբանանի շուրջ քսանամեայ քաղաքացիական աւերիչ կռիւներու ընթացքին, Պէյրութի Սահակեան Լեւոն Մկրտիչեան Գոլէնին [ոմրակոծումներու հետեւանով գրեթէ կիսակործան եղած] ի նպաստ հանգանակութիւն կատարելու առաջնութեամբ երբ ժընել ալ այցելեցի, Վարդան երկոտասնեակ մը սաներու ուսումնառութեան բոշակները անձամբ ապահովելու յանձնառու եղաւ: Իր խոստումը յարգեց շատ տարիներ շարունակ: Երկրի տագնապի ամբողջ տեւողութեան [Յոյսով եմ, որ Գոլէնին տնօրէնութիւնն և կրթանպաստ ստացած սան-սանուհիները չեն մոռցած իրենց բարերաին]:

Վարդան որդին է «Նայիրի»ին հարազատ, բերրին հրատարակութեան դեռ առաջին օրերէն զօրակցած ու աշխատակցող Նազարէթ Սրմախչին, որ Զուիցերիոյ մեր համայնքի ներկայացուցչական-դեկավար դէմքերէն է, ազգային-եկեղեցական մարզէ ներս մանաւանդ: Հաւատաւոր էջմիածնական մը: Միշտ հաւատարիմ կարգ-կանոնի ու աւարտութիւններու պահպանման: Կորովի եւ ուղղափառ հայրենասէր մը՝ որուն ողջախոհ ու գործնական հայրենասէրի գրութիւնները ուշադրութեամբ կ'ընթերցուին «Նայիրի»ի ընթերցողներուն կողմէ և կ'արժանանան բարձր գնահատանքի: Նմոյշ կարելի է նկատել ներկայ թիւով լոյս ընծայուածը [կարդալ քիչ անդին]: Վերագրեալ տողերը բուրբի կը յանձնուին ընթերցողներուն ծանօթացնելու միտումով արտերկրի մեր բարեգործ հայրենակիցները-ինչպէս սովորաբար կ'ընէ հայրենի «Հ-1» հեռատեսիլը- որոնք ըլլալով համեստութեան տիպարներ, վստահաբար պիտի դժգոհին դրուատումի տպաւորութիւն ձգող մեր ներկայ գնահատական տողերէն, որոնք բնաւ շոյալութիւն չեն սակայն, այլ՝ պարզ իրականութեան մը նշում:

Վարդան Սրմախչ

ՀԱՅՐԵՆԻ «Հ-1» ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԻՆ
ԳՈՎԵԼԻ ՄԷԿ ՅԱՅՏԱԳԻՐԸ...

«Մ Ե Ր Ո Ն Ք» ...

Վարդան ու իր նմանները բող ներող ըլլան գիրենք «անհանգստացնող» իմ
բացայայտումներուն համար: Մտէն ծանօթ եմ իրենց համեստութեան:

Բայց զարմանալի չէ՞ որ մենք՝ հայերս, ըլլալով սփռուած երկրագունտի
չորս ծագերուն, դեռ լաւապէս չենք նանչնար իրար, աղօտ պատկերացում չու-

Զախէն աջ՝ Յովհաննէս Զիլինկիրեան և Նազարէք Սրմաէշ

ցինք իրարու
ինքնութեան ու
հանրօգուտ ծա-
ռայութիւննե-
րուն մասին...
Այս գծով օգ-
տակար գործ կը
կատարէ հայ-
րենի «Հ-1»
հեռատեսիլը իր
«Մերոնք» հա-
ղորդաշարով:

Զմոռնանք
նշելու նաեւ
լինչպէս հաղոր-
դեց հայրենի
«Հ-1» հեռա-
տեսիլը, որ
Զուլիցերական
այն պատուի-
րակութիւն մը

նորերս այցելեց Հայաստան ու Արցախ, գլխաւորուած է երկրկի Քրիստոնեայ
դեմոկրատ կուսակցութեան փոխ նախագահ Կի Մետանի կողմէ, որ Ստեփա-
նակերտի [Արցախ» մէջ ունեցած է երկարատեւ շահեկան գրոյց Նախ. Բակօ
Սահակեանի և ուրիշ պատասխանատուներու հետ: Որոշ թիւով զուլիցերիացի-
ներու հայասիրութիւնը բնածին է երեւի: Աստուած աւելին ընէ...:

Տեղն է ընդգծելու նաեւ, որ մեր զուլիցերահայ ազգակիցները նպաստած են
հայ և բնիկ Զուլիցերիացի ժողովուրդներու միջեւ բարեկամական կապերու
հաստատման ու զարգացումին:

Մտն անցեալին երկրի Քրիստոնեայ-Դեմոկրատ կուսակցութիւն-ի փոխ
Ատենապետ Կի Մետանի գլխաւորութեամբ պատուիրակութիւն մը Արցախ և
Հայաստան այցելած է: Ստեփանակերտի մէջ տեսակցած է Բակօ Սահակեանի
և ուրիշ պատասխանատուներու հետ, մտերմական մթնոլորտի մէջ որ յետագայ
յարաբերութիւններու առաւել սերտացման պիտի նպաստէ: Վերջիշեմն նաեւ,
որ Զուլիցերիա եղած է հայկ. ցեղասպանութիւնը նանչցած ու դատապարտող
առաջին տէրութիւններէն, որոնք վճռապէս նեցուկ են Արցախի ժողովուրդի
ազգային ինքնորոշման իրաւունքին և անոր գոյատեւմանը, ինքնուրոյն և
գերիշխան պետութիւն որպէս:

ԺԻՐԱՅՐ Ն.

**«ՄԵՐ ԳԻՒՂԸ»՝ ԱՅՈ՛Ւ,
ԲԱՅՑ ՀԻՄԱ՝ «ՄԵՐ ՀԱԼԷՊԸ»
ՊԱՐՈՅՐ ԱՂՊԱՇԵԱՆ**

«Հայաստան» Համահայկական Հիմնադրամը, իր ծնունդէն ասդին անտարակոյս, որ օրհնաբեր դերակատարութիւն եւ օգտակարութիւն ունեցած է, Հայաստանի եւ Արցախի լեռնակուտակ կարիքները հոգալու կամ նպաստելու համար անոնց:

Բարեբախտութիւն է, որ թէ՛ Հայաստանի, թէ՛ ԱՊՀի մէջ, կան բազմաթիւ մեծահարուստ ու գերհարուստ հայեր, որոնք նիւթական ու տնտեսական «կայսրութիւններ» ստեղծած են: Ոմանք, միջազգային ոլորտներու մէջ, նոյնիսկ կը գրաւեն բարձրագոյն դիրքեր՝ ըստ յայտարարուած ու հրապարակագրուած վիճակագրութիւններու:

Այդ «դասակարգ»ին պատկանողներուն քանի՞ տոկոսը կ'օժանդակէ իր հայրենիքին ու ժողովուրդին՝ կ'անգիտանանք: Բայց, որոշապէս կան *երախտաւորներ*, որոնք պատրաստակամ են հանդէս գալու մեծ կամ փոքր նուիրատուութիւններով, մեկեկնասութիւններով կամ ձեռներէցութիւններով:

Այդուհանդերձ, բաւարար են ատոնք, հայրենական եւ արցախեան աշխարհին աւելի բարեկեցիկ կեանք մը կարենալ ապահովելու տեսակէտէն: Անշուշտ՝ ո՛չ. որովհետեւ օգնութեան կարօտ դաշտերն եւ մարզերը բազմաթիւ են:

Գաղտնիք չեն այդ մարզերը, գաւառներն, գիւղերը: Նոյնիսկ որոշ քաղաքներ կը գտնուին անմիջապէս եւ աննեցուկ վիճակներու մէջ, ուր պետական հովանաւորութիւնը կամ հոգատարութիւնը բացակայ է:

Սփիւռքէն դիտելով այդ անբաղձալի վիճակը, ոմանք բարեմտօրէն, ուրիշներ՝ անտեղեակ ըլլալով, մաս մըն ալ՝ պատեհապաշտօրէն կը խանդավառուին (երբեմն ալ՝ հաշուենկատօրէն կ'ուզեն խանդավառել ուրիշները) ըսելով՝ թէ ամէն ինչ լաւ ու «նորմալ» է, նկատի ունենալով մայրաքաղաք Երեւանի մէջ սփռուած պէսպիսուն պանդոկները, շքեղ ճաշարանները, գրաւիչ ժամանցավայրերը եւ ընդհանրապէս՝ «զգլխիչ» տեսավայրերն ու «փարթամ» կեանքի տարրեր երեսները:

Այդպիսիներ կը մոռնան (կամ կ'ուզեն մոռնալ ու մոռցնել), որ ստուարաթիւ զանգուած մը կայ զուրկ է այդ «բարիք»ներէն օգտուելու կարելիութիւններէն, իսկ աւելի քան սահմակեցուցիչ վիճակ մը կ'ապրին արտամայրաքաղաքային շրջանները:

Այս բոլորէն՝ *արտագաղթ* եւ *արտահոսք*, *հայրենաթափութիւն* ու *հայաթափութիւն*, անզուսպ ու անսանձ թափով, մինչ իշխանութեան կողմէ՝ ո՛չ մէկ գործնական դարմանում, ո՛չ մէկ յուսադրիչ բարելաւում, ո՛չ մէկ իրագործելի նախաձեռնութիւն, բացի... կարկտան ու կցկտուր կարգադրութիւններէ. մինչ սակաւապետներ [այսինքն՝ «մաֆիոզ»ական տեսակաւոր առանձնաշնորհեալներ] արիւնաքամ կ'ընեն ժողովուրդին մեծամասնութիւնը, իշխանաւորներու գիտակցութեամբ եւ, ինչո՞ւ ոչ՝ մեղսակցութեամբ:

Զարմանալի է, որ այս սրընթաց անկումին դիմաց, գործող իշխանականները կը շարունակեն իրենց ազգային-պետական «սխրագործութիւնները», ինքզինքնին աւելի պարարտացնելով, իսկ ժողովուրդը՝ աւելի բարոյալքելով եւ աղքատաց ընելով:

Ասիկա կը գոհացնե՞ հայրենի իշխանութիւնները, կը լիցֆաւորե՞ սփիւռֆահայութիւնը, որոնցմէ առաջինը կը շարունակէ իր «բռնութիւնները», իսկ երկրորդը՝ իր «քարօրութիւնները», հազիւ թէ՛ զիրար տեղ մը գտնելու կամ հասարակաց եզրեր ստեղծելու հաւանականութիւններով:

Ինչո՞ւ ըրինք վերոյիշեալ ընդգծումները, թէկուզ եւ արագ հպումներով, մանաւանդ որ, այս թղթածրարը, միշտ ալ եղած ու մնացած է լուսարձակի տակ, այնքան ատեն որ կը ներկայացնէ հայ ժողովուրդին սուր «վոյթած»ներէն բարձրագոյնը:

Ներկայիս «Հայաստան» հիմնադրամը հրապարակ նետուած է, նոր «թոն»ով մը, որ արդէն իսկ իր լրումին հասնելու վրայ է (կամ հասած է):

Ոչ ոք դէմ է «Հայաստան» հիմնադրամի առաքելութեան. բայց ատենը չէ՞ որ անիկա վերատեսութեան ենթարկուի, երբ Հայաստան եւ Արցախ այլեւս ի վիճակի են իրենց «իւղով տապկուելու», այնքան ատեն որ մէկ գործարար մը միայն, կրնայ ամբողջ գիւղի մը, նաեւ... քաղաքի մը շինարար-մատակարարը դառնալ, ալ ո՛ւր մնաց որեւէ հանրանպաստ ձեռնարկութիւն մը հոգատարելը:

Ճիշդ է, իւրաքանչիւր հայ իր լոււման բերելու է մեր հայրենական ծրագիրներուն, բայց, երբ «Հզօր Սփիւռֆ» կարծուածն ու յորջորջուածը ի՛նք սկսած է տկարանալ ու նահանջել (որուն ծանօթ պէտք է ըլլան բոլորը), «Հայաստան» հիմնադրամը, իր ժողովրդանուէր ու ժողովրդամատոյց սլաֆները պէտք չէ՞ ուղղէ դէպի Սփիւռֆ, փոխանակ անկէ նպաստ ակնկալելու:

Սփիւռֆի մէջ հայապահպանման գործօնները սկսած են երեքալ, իրենց ամենէն նուիրական չափանիշներէն (լեզու, ուսուցիչ, գործիչ, մամուլ, եւայլն), ո՛չ թէ համապատասխան մարդուծի բացակայութեան, այլ՝ գերազանցապէս տնտեսական պայմաններու վտիտութեան կամ չգոյութեան պատճառներով:

«Հայաստան» հիմնադրամի պատասխանատուներ, հոն՝ Հայաստանի, թէ հոս՝ Սփիւռֆի մէջ, պէտք է գիտնան, թէ Հայաստան եւ Արցախ մեր անփոխարինելի կողուաններն են... մեր գոյութեան եւ ազգային պահանջատիրութեան:

Այսօր, Սփիւռֆի ամենէն քարախուն ու թթիւմոր հայագաղութը՝ սուրիահայութիւնը, երբ կ'անցնի խիստ վտանգաւոր հանգրուանէ մը, «Հայաստան» հիմնադրամը չէ՞ր կրնար իր «ռատիօթոն»ը կամ «Հալէպաթոն»ը այս տարի ամբողջութեամբ յատկացնել սուրիահայութեան, փոխանակ «փոքր» տոկոս մը անոր յատկացնելով գոհանալու: Իսկ լիքանահայութեան ձեռներէցները (այսինքն՝ հարուստներուն հարուստները) իրենք հոգային իրենց գաղութին-համայնքին կարիքները, որոնց թուումը այդքան ալ դժուար պիտի չըլլար (բայց, այս մէկին հանգամանօրէն կ'անդրադառնանք մէկ ուրիշ առիթով...):

Ասիկա ի՞նչ կը պակսեցնէր հիմնադրամին հեղինակութենէն կամ այս մէկին առաքելութենէն, այնքան ատեն որ «Հզօր Սփիւռֆ»ին հսկայական մէկ բեկորը ինչքանով զինք կը շեղեցնէր իր վտանգուած ու կարօտ՝ առանց նիւթական համահայկական թիկունքի:

«Մեր գիւղը» կարգախօսը (ցաւօք ուշացած) հոյակա՛պ նախաձեռնութիւն մըն է, որուն պատասխանատուութիւնն ու պարտաւորութիւնը կ'իյնան պատկան կող-

-տրիտմ իսկանմի-լելոլ հժազք ւսմսվ ,նլվելսոդհոմսե մտտո ւս ւոյ իսկանմի ովոտվր վստա 09 ,վեզմտի մր ժոդոզի հվոդմեզ ւսեզոլվստա ոչսոեմի տզս ոչսսս ,ոհոլվրսլո ըվ վեուեոդոսսի ւո ոչ ,ոչսսեզս ոչսոչ նշվչ ,ճոսսս մր վստա ոչլոտրսվ ,սս վոդմ միոյվի մեջ ըոդոդոսս մի ւոլ

:ւոդոդոզոմ,ի մսսվեմ ոդոզելսոլմսսս մեջ ,ժսմիդոմ ւս

:մչ ճվժ մոդոդոլմսսսս իսսսսսս

նլոլ :իսսեզոլոմոմի մեզ ւս մվ մչ ժոսսոմ ւոյ մժվոդսոդմ մվ ոդոլվ

:ճչր ւսսեզոլսսսսս ւեզոմ ժվոդսոդմ ւոյ հ մոսսթ

:ւոմի ովսսն վոմոսսսս մչ ժոդոդոմի

մր ոչսս ւոյ ւ,ոմվ մս ,մր վսսսսսսսսս վժոդոզի ժչ ժոեուեոդոսսի ժսս

:մոդոսս ովոչսս նոմ

նսոճոթսվսոմ միոստոճվո վիոսզո ոչժսս-ս ոչսս վ ոչսսսսս մչ ոլմսս

ոդմսս ւչ :ոդոլվ մչ ոլմսս ո,ոմսս մսո նոմ ոդոզելսսլեոմ վոսսսս

:ոլի եզիսսս վոմ՝ ւսլո ւս ովսսսոոմո ոլժսսվր ւոմեզ մր ւոչեոդո ճնսս

-րո մսվե վսսսսսսսսս 6 ոդոսսսսս ՇԻՕՇ վեմեզեմեմժոճ «վսվոմ»

:ոլժեմե

-ոլմ վժոդոզի ճնս մվ ւոեզսսոմ ոհոնոմ ւս :մչսսոմ,ի իսսեզոսսե վոդոչս

-մո մս ,ոլլոտրսվ ,նոդոոդոր ւս ոլվսսսս մոլվելսոլմսսս մչ ժչո

:ժոդոդոսսսսսսսս

հոս ոլվսմիոդոմսսե նոմ վվիոլիսսսսսս ոչս ոլլոտրսվ ժոչր ,ոչսսս

,ոչսսսսսսսսսսսսսս վոսոմ վիոդոդոթ մեզ վեզնսսոճոսսս մոդոմե

-ոլմե վիոսզո ոչժսս-ս վոհն ,իսսեզոսսեոսսե մեվսո ,մեզ ւո ոլմր մո

:ոդոլվ ոլեոմի

-ոլմե մչոճոլմսս,ի ո,ոմսս ,նսսեոդոլմե միսժ ւոչժսսզլո ,մսմիոդոմ

-եթ հչր սվսոժչր վվիոլիսսսսսս ոհոդոսսսս մչ ժոսսս մր ժսվն ւսս

-եթոմսվս ճչր եոչսս մսեզոսսե վոդոչսս մ վեմոդոմ ոլոդոմեոդո

:մոդոմեոլմե նոմ վոհն ոչժոդոմսսսսսս ոլլոտրսվ մոդոսսն

մի վոսոմ մոլվելսոլմսսս նլոլ :մոդոսս ոլլոտրսվ ոդոզելսոսսոոսս

նոմ իսսիեջ մչ ոլմսս ոդմսս ,սվեչո ւս մոհի ոչսեոսս մեջ ,ոդոլվ

:ժոսսոսսոսսս

-ոդոսսոո ոլլոտրսվ ոչժսս-ս ,ոլլոմի սոժոլեոլ մեջ հոնսս մեջ ,նլոլ

:ոլվեզոսսոոդոմ ոլմիվ ճչր ոլլոսսսսսսսս ոդոզելսո

-նչոոոոդոմ ւոյ ,ոլլոտրսվ ոչժսս-ս մչ ոչոսս ւոմվ մս ,ճչր մոչսս մեջ

վոլվ հե ւչ ոլվեզոլմսս վ ճչր ոոսս մեզ ,հե մոլվելսոլմսսսս ոլլոտրսվ

ժոլեոլմի ւչ մսսս ոլլոտրսս մեջ վն ժոլե ճոսսսսսսսսսսսս

:ժչ ժոսսսսսսսսսս մր վոսոսսսսսսսս մոժ մս վեոե,ի մչ ոլլոտրս

-եղն վժոդոզի մեզ ոլլոտրսսս վո ւս հչս նոմ ,ոդոլվ մս իսկոտրս

Սիրելի Յոհաննես Շիրիզի

:ոլլոտրսվ ոլլոտրսսս մսսս ոլլոտրսսս մսսս ոլլոտրսսս

վեոեոմի իսոմ ճչր ոլվեզեմեմժոճ «վսվոմ» սոմիոմսս մեզ ,ժսս

-հն իսկոտրսս ոչժսս-ս «, ոչսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսս

ՆՎԿՓՎՍՑԿՆՎՆՑ ԳՆՑՆՉՎՍ

հարիւր գիրքեր:

Վատահ եմ. ինչ որ էր Իրման Ձեզի համար, նոյնն էր Արմինէս ինծի համար:

Իրման ու Արմինէն երէկ խօսող, ժպտացող, մեր տուններուն լոյսերն էին: Այսօր լուսանկար են եւ յուշ:

Բայց անոնք մեզի հետ են, մեզի հետ կը մնան ընդմիշտ. վատահ եմ: Ձեմ սոռնար երբեք Իրմային ժպիտը որ բուրավէտ վարդի մը պէս կը բացուէր Ձեր տանը մէջ:

Այսօր ալ, երբ ինք չկայ, ի՞նչ կը շարունակէ լուսաւորել Ձեր տունը, կեանքը, այո՛, ընդմիշտ:

Վատահ եմ. այս մեծագոյն հարուածը երբեք պիտի չկարենայ ընկճել Ձեզ, ու դուք կառչած ըլլալով մեր ազգին, պիտի անդուլ շարունակէք Ձեր գործով ու գիրով շարունակել ազգօգուտ Ձեր նուիրումը, շարունակելով հանդէս գալ «Նայիրի»ի էջերէն, որովհետեւ դուք Ձեր բոլոր բջիջներով կապուած էք հայութեան, ինչպէս Ռուբէն Սեւակն էր կապուած, ինչպէս Իրման էր կապուած, ինչպէս Արմինէս էր կապուած:

Այս խօսքերը չեմ գրեր միտքարանքի համար. զի մենք կորուստի չենք ենթարկուած:

Մենք յաւիտեան շահած ենք Իրման ու Արմինէն:

Ու այդ ոգիով ալ կրնա՛նք ու պիտի շարունակենք ապրիլ ու գործել, միշտ մեր կողքին ունենալով մեր հարապատները:

Նորանոր յաջողութիւններու մաղթանքներով ու Ձեզի հանդիպելու սիրով՝

Պէյրուս,

ԹՈՐՈՍ ԹՈՐԱՆԵԱՆ

մերուն վրայ: Սակայն, ա՛յս հանգրուանին, հրատապ կոչ-լոգունգը պէտք է ըլլայ ահագանգ մը:

«ՄԵՐ ՀԱԼԷՊ»ը [իմա՝ սուրիահայութիւնը]:

Իսկ ասոր մէջ ոչ մէկ ֆաղափական արեւելում կայ, ոչ ալ կողմնակցութիւն, այնքան ատեն որ «մարդասիրական օժանդակութիւններ» կը հասնին հոն:

Մեր այս խորհրդածութիւնները որեւէ ձեւով «Հայաստան» հիմնադրամը ստուերելու չեն միտիր, բայց, անհրաժեշտ է, որ անոր տեղն ու դերը ՃԻՇԴ բնորոշուին, մանաւանդ անոնց կողմէ, որոնք սփիւռֆահայ իրականութեան մէջ կը յաւակնին ըլլալ առաջնորդներ կամ անոր... մէջ՝ ներկայացուցիչներ:

Իսկ այդ տեղն ու դերը ի՞նչ կրնան ըլլալ, սա մեր տժգոյն օր-պահու եւ հրամայականութեան լրջութիւնը նիշդ ու լաւ ըմբռնելէ ուրիշ... առաւել՝ աւանդութիւնը չծարայեցնելու... «աւանդական» գործելածելի մը, որ է՝ «աւանդականութիւն»ը «թելթօն» իրականացնելու: Որովհետեւ պահանջուածը «Մերն» է, ատիկա ըլլայ գիւղ թէ այլ տարբերակ, բայց հիմա՝ ՍՈՒՐԻԱ ՀԱՅՈՒԹԻՒՆ:

Կ'ըսուի՝ «հասկցողին շատ բարեւ», բայց, չհասկնալու բան մը կա՞յ... ու մնա՞ց ասոր մէջ...: